

Genezen vanuit non-duaal perspectief

***Scriptie beroepsopleiding Eclectisch Energetisch Natuurgeeskundig therapeut
Fernand Debats, november 2009***

Inhoudsopgave

Inleiding 4

Hoofdstuk I 6

Niet-twee is Eén 6

Kritische grenzen in systeemniveaus 6

Bouwplan - informatie - intentie - wil 6

Mens, leven, bewustzijn 7

Creativiteit 8

Kosmos en informatie 8

Non-dualiteit en holisme 9

Iedereen is ermee bekend 9

Oefening 10

Hoofdstuk II 11

Terminologie, symboliek, taal en beeldspraak 11

Taal 11

Jung: vier manieren om de werkelijkheid om ons heen te benaderen 11

Denken 13

Het toneel van handeling 13

Uiterlijke en innerlijke werkelijkheid 14

Oorzaak-gevolg versus positionele waarde 15

Bewustwording en willen 15

Ik en Zelf en de metafysische werkelijkheid 16

Ben ik omdat ik denk? 17

De bovennatuurlijke wereld 17

Ziel en individuatie 19

Persona en schaduw 19

Ego en non-dualiteit 21

Overzicht 22

Symboliek en metaforen 22

Persoonlijke en collectieve symbolen 24

Hoofdstuk III 26

Non-dualiteit, Kabbalah en Homeopathie 26

Drie soorten kabbalistiek 26

De Levensboom, symboliek van de creativiteit 26

Chesed en Gevurah 27

Keter: één kroon 28

Ain sof 29

Non-duale elementen bij Hahnemann 30

Non-duale elementen bij Hering 30

Non-duale elementen bij Kent 31

Non-duale elementen in de moderne homeopathie 32

Besluit 35

Litteratuur. 36

imagine

imagine there's no heaven
it's easy if you try
no hell below us
above us only sky
imagine all the people
living for today...

imagine there's no countries
it isn't hard to do
nothing to kill or die for
and no religion too
imagine all the people
living life in peace...

imagine no possessions
i wonder if you can
no need for greed or hunger
a brotherhood of man
imagine all the people
sharing all the world...

you may say i'm a dreamer
but i'm not the only one
i hope someday you'll join us
and the world will be as one

John Lennon

Inleiding

De wereld-hit 'Imagine' van John Lennon drukt voor mij het oerverlangen naar eenheid uit, dat ieder mens in zich draagt. Geen wonder dat het wereldwijd als waarheid herkend werd. Stel je voor: geen hemel, geen hel, geen goed of kwaad, geen polarisatie tussen volkeren, geen dogma's, alleen nog maar waarheid, alleen nog maar eenheid. Mooier en ontroerender heb ik het verlangen naar thuiskomst in een non-duale werkelijkheid nog niet bezongen gehoord.

En wat is dat dan: non-dualiteit? Hoe moeten we ons dat voorstellen? How to imagine? John Lennon zingt eerst 'it's easy if you try' en vervolgens 'it isn't hard to do' en tenslotte 'i wonder if you can'.

Kunnen we ons iets voorstellen dat niet duaal is? Iets dat er altijd geweest is, iets dat niet komt en gaat? Wat is eeuwigheid? Wat betekent het dat goed en kwaad samenvloeien? Dat het 'ik' en 'de ander' in elkaar opgaan? Dat we alleen één zijn en zonder onderscheid object-subject?

De mens heeft altijd over deze vragen gedacht en gemediteerd.

Voor mij kwamen vragen omtrent non-dualiteit in de loop van de afgelopen tien jaren binnen mijn ontwikkeling in beeld. Altijd al op zoek naar de werkelijkheid achter de werkelijkheid en de waarheid achter de schijn der dingen ben ik vanuit mijn regulier medische opleiding, via de klinische homeopathie, het taoïsme van de acupunctuur, via de klassieke homeopathie, via de astrologie, via de alchemie en de interpretatie daarvan door C.G Jung en met behulp van vele patiënten op het spoor gekomen van een niet-materiële wereld, het spoor van dingen als non-lokaliteit, met je handen genezen, energetisch healen en tenslotte Kabbalistic Healing.

Vanuit de technologie van de westerse geneeskunde vertrekkend verschoof mijn wereldbeeld geleidelijk van het primaat van de materie:

bewustzijn is ontstaan uit de materie door een proces dat de wetenschap evolutie noemt

naar een energetisch wereldbeeld:

de materie is een verdichting van een vorm van energie die op haar beurt weer informatie bevat, die zelf noch materie, noch energie is.

Momenteel houdt het vraagstuk mij bezig:

waar komt de informatie vandaan die de energieën aanstuurt die uiteindelijk de materie in de vorm ordenen.

Materie <----> Energie <----> Informatie

In deze scriptie ga ik in op verschillende aspecten van non-dualiteit.

Allereerst ontwikkel ik een model om het begrip non-dualiteit invoelbaar te maken, waarbij de conclusie zal zijn dat non-dualiteit niet beredeneerbaar is, maar alleen ervaarbaar en dat de ervaring van non-dualiteit beter met metaforen en symboliek te 'beschrijven' is dan met woorden. Woorden schieten tekort, omdat ze te zeer met ons denken verbonden zijn.

Vervolgens zal ik een begrippenkader uitwerken dat het mogelijk maakt met zo weinig mogelijk misverstanden over non-dualiteit te praten.

Daarna zal ik ingaan op symboliek en de communicatieve waarde daarvan, hoe symbolen informatie bevatten en wat voor informatie dat kan zijn.

Tenslotte komen aspecten van non-dualiteit in de Kabbalah en in de homeopathie aan de orde. In de opleiding tot E.E.N. therapeut is een diversiteit van technieken die heling vanuit non-duaal perspectief beogen, de revu gepasseerd. In deze scriptie ga ik nader in op twee hiervan, de kabbalistiek en de homeopathie. Dit hangt samen met het gegeven dat ik enerzijds de homeopathie voor mijzelf na meer dan 30 jaar praktijk als 'hoofdvak' zie en anderzijds met het gegeven dat ik momenteel een opleiding Integrated Kabbalistic Healing (IKH) volg, waarbij het focus volledig op non-dualiteit ligt. (web: kabbalah.org)

Hoofdstuk I

Niet-twee is Eén

Kritische grenzen in systeemniveaus

Het begrip non-dualiteit mag dan moeilijk voorstelbaar zijn, we kunnen ons verstand en verbeeldingsvermogen helpen met het volgende model, dat ontleend is aan het systeemdenken. We kunnen de werkelijkheid opgebouwd denken uit atomen als basisbestanddeel.¹

Atomen kunnen in bepaalde configuraties voorkomen, moleculen. Zo bestaat water uit twee waterstofatomen en een zuurstofatoom, H₂O. Moleculen vertegenwoordigen een hogere mate van organisatie, ofwel de complexiteit is toegenomen.

Als volgende stap in de organisatie van de materie kan men zich dan voorstellen dat moleculen geordend zijn tot bouwmaterialen, zoals bakstenen en balken en dergelijke die dan weer samengevoegd een huis opleveren. In het systeemdenken vormt men vanuit deze gedachte hiërarchische lagen: systeemniveaus. Zie fig. 1.

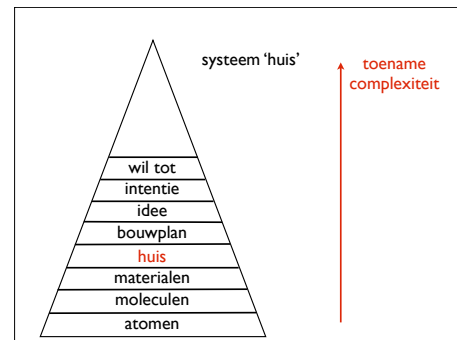

fig 1.

Elk hoger systeemniveau heeft een hogere mate van complexiteit: moleculen zijn ingewikkelder dan atomen, bouwmaterialen zijn complexer dan moleculen etc. Deze toename van complexiteit komt overeen met een toegenomen hoeveelheid informatie. Van dezelfde bouwmaterialen kunnen we verschillende huizen bouwen. Welk huis het zal worden is afhankelijk van de bovengeordende informatie, in dit geval het bouwplan.

Nu is een bouwplan geen materie meer. We overschrijden dus van huis naar bouwplan een kritische grens, namelijk van materie naar niet-materie. Zie fig. 2.

Bouwplan - informatie - intentie - wil

Nu kunnen we ons afvragen waar het bouwplan vandaan komt, immers het bouwplan bevat informatie die daar door iemand ingestopt is, in dit geval door de architect. Deze architect moet op een of andere manier een idee gekregen hebben om dat bouwplan te maken. En om dat idee te krijgen moet hij de intentie gehad hebben dat idee toe te laten en de intentie om dat idee toe te laten komt voort uit de wil om de opdracht voor het ontwerp van dit huis aan te nemen.

Aldus omhooggaande komen we nog meer

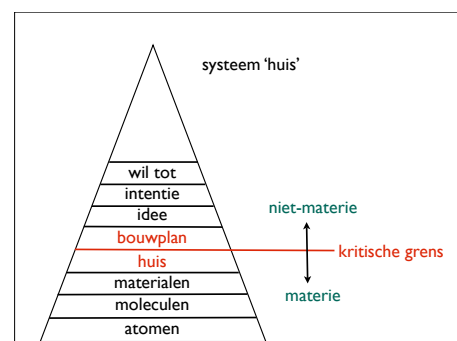

fig 2.

¹ We weten natuurlijk dat er subatomaire deeltjes zijn, maar voor de opbouw van het betoog kunnen we uitgaan van de atomen als bouwsteen van ons universum.

kritische grenzen tegen. Er is een overgang tussen idee en bouwplan, want het bouwplan bevat gestructureerde informatie, er is letterlijk al iets gevormd. Het idee bevat die informatie nog niet. Tussen idee en bouwplan zit creativiteit, die we kunnen omschrijven als: het doen ontstaan van nieuwe informatie. Zoals een kunstschilder informatie aan het linnen toevoegt (met behulp van een medium, namelijk verf). Tussen idee en informatie overschrijden we de kritische grens van niet-informatie naar informatie. In de niveaus hierboven, de niveaus van intentie en wil, wordt het al moeilijk voorstelbaar wat zich daar bevindt. Bij informatie kunnen we ons nog wat voorstellen, maar waaruit bestaan intentie en wil?

Mens, leven, bewustzijn

Nu nemen we in plaats van het systeem huis het systeem mens. Tenslotte was de architect van daarnet een mens, immers apen ontwerpen geen bouwplannen voor huizen. Bij het systeem mens is de eerste grens die we tegenkomen de overgang van levenloze materie naar leven. De cel is de kleinste eenheid van leven. Eiwitten gelden als voorwaarde voor leven, zonder eiwitten zou leven op aarde niet mogelijk zijn. Eiwitten leven echter niet, cellen wel. Zie fig. 3.

Uit cellen vormen zich dan weer weefsels en organen en tenslotte komen we bij het organisme mens, bestaande uit verschillende orgaansystemen. Nu heeft de mens een bewustzijn dat zich onderscheidt van dierlijk bewustzijn: de mens kan zich in de tijd verplaatsen en heeft zelfbewustzijn, waarmee hij bijvoorbeeld de instincten, die hij met de dieren gemeen heeft, kan beheersen om een hoger doel te bereiken; je vliegt je baas niet naar zijn strot als je boos op hem bent, zolang je nog promotie wil maken.

Nu is bewustzijn niet gelokaliseerd. Weliswaar ervaren wij het zo dat onze hersenen de zetel van ons bewustzijn vormen, al was het alleen maar omdat we het bewustzijn verliezen als onze hersenen niet functioneren. Maar we kunnen deze redenering niet omkeren. Wanneer we het bewustzijn verliezen zodra onze hersens uitgeschakeld zijn, wil dat niet zeggen dat onze hersens ook de zetel van ons bewustzijn vormen. Wanneer we met afgehakte benen niet kunnen lopen, wil dat niet zeggen dat onze benen het lopen bepalen; daar is meer voor nodig. Met alleen benen kun je niet lopen. Analoog kunnen we niet zeggen dat ons bewustzijn in onze hersenen zetelt omdat we het verliezen als onze hersenen uigeschakeld zijn. De lokalisatie van bewustzijn staat niet vast en het meest waarschijnlijk is dat het niet-lokaal is. Hierop wijzen de experimenten van Rupert Sheldrake. (Sheldrake, Rupert: Een nieuwe le-

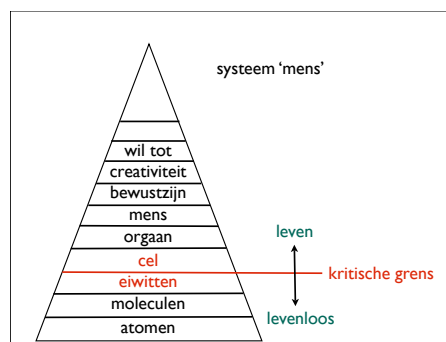

fig 3.

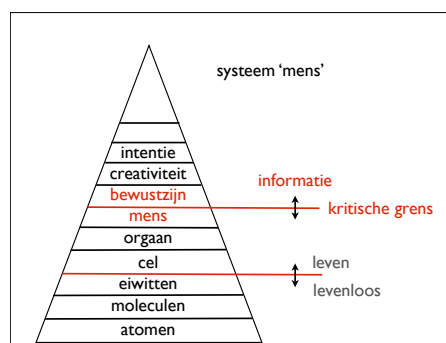

fig 4.

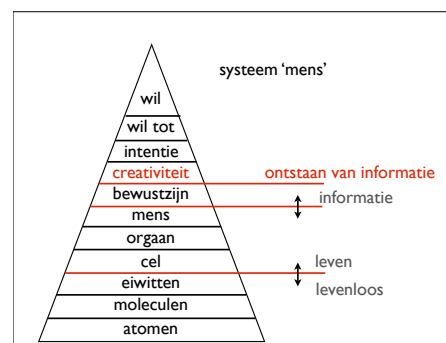

fig 5.

venswetenschap. Mirananda, Wassenaar 1982). Wat is bewustzijn trouwens? Wat we met zekerheid kunnen zeggen is dat het informatie bevat of een bron van informatie. We ontmoeten hier dus de grens van materie naar informatie. Zie fig. 4

Creativiteit

De mens is in zijn aard creatief. Mensen doen sinds mensenheugenis al creatieve dingen. Ze doen uitvindingen om het leven aangenamer te maken en ze maken de uitgevonden dingen dan mooier door ze te versieren, en tenslotte maken ze ook mooie dingen om te genieten, kunstvoorwerpen, muziek etc. Creativiteit kun je definiëren als het toevoegen van informatie die er nog niet was: als je iets creatiefs doet maak je als het ware nieuwe informatie aan. Je bent de bron van informatie. Daarmee zijn we boven de kritische grens informatie-creativiteit beland in het niveau waar informatie ontstaat. Zie fig 5.

Gaan we nu nog hoger in de hiërarchie van de systeemniveaus, dan bereiken we een gebied waar ons verstand niet meer kan bedenken wat er verder plaatsvindt. Zie fig.6.

Hier gaat het over de intentie om creativiteit in te zetten en de wil om die intentie te mobiliseren. Boven het niveau van het ontstaan van informatie kunnen we ons geen voorstelling meer maken. Hier kunnen we alleen nog maar ervaren. Iedereen weet hoe het voelt om te willen of niet te willen en iedereen weet ook dat voor niet-willen vaak geen argumenten te geven zijn. De logica houdt daar op. We zullen hieronder op het fenomeen van de wil nog verder ingaan. Voordat we daaraan toekomen zal ik onze voorstelling van het non-duale niveau afronden.

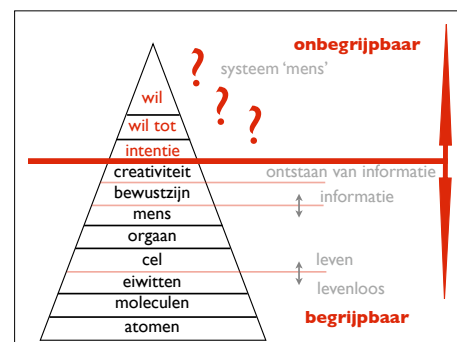

fig 6.

Kosmos en informatie

We keren nog een keer terug naar ons piramidemodel van systemen en nemen nu het systeem 'kosmos'. Zie fig.7.

Als onderste systeemniveau nemen we weer de atomen. Omhooggaand verschijnen planeten en zonnestelsels op het toneel. Onvermijdelijk komt nu de kritische grens waarboven de vraag rijst: 'Waar komt de informatie vandaan die de energieën en de materie van onze kosmos ordent?'

Tegelijkertijd doet zich een interessant fenomeen voor. Bij het toenemen van de complexiteit naar boven toe, neemt het aantal eenheden af. Er zijn minder planeten dan atomen in onze kosmos. Wanneer we het aantal atomen stellen op 10 tot de macht n (10^n), waarbij n

dan een eindig getal is van onvoorstelbare grootte. (vergelijk: het aantal watermoleculen in alle oceanen van de aarde wordt geschat op 4×10^{46} , dat is een 4 met 64 nullen!). Omhooggaand worden de aantallen kleiner, ze zijn steeds $<10^n$. Nog verder omhoog gaand komt er

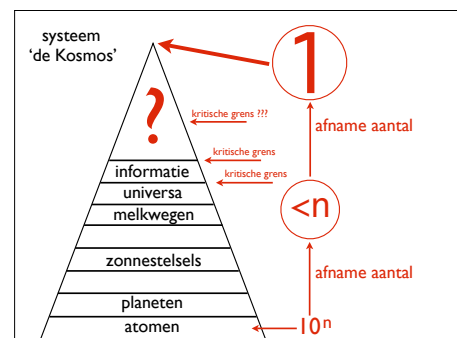

fig 7.

dan een moment dat er een systeemniveau is waarin zich iets bevindt, waarvan er nog maar twee zijn en dan de laatste stap naar een niveau waar zich iets bevindt waarvan er maar één is. We zijn nu omhoogklimmend de grens gepasseerd van materie naar informatie en van informatie naar wat zich boven de informatie bevindt. Dit niveau is inmiddels zo hoog dat we ons de hoedanigheid van wat zich daar bevindt niet kunnen voorstellen. Het is het niveau voorafgaand aan het bestaan van informatie, daar waar intentie en wil zetelen. Datgene waarvan er maar één is, gaat ons menselijk begrip en voorstellingsvermogen te boven. Dat is non-dualiteit: niet-twee, doch nog slechts één.

Non-dualiteit en holisme

Non-dualiteit wordt wel eens verward met holisme. Holisme is een term uit het systeemdenken dat ontwikkeld is in de biologie, omdat met behulp van de natuurwetenschappen, fysica en chemie, zelfs de meest elementaire biologische fenomenen als groei en celdeling niet te verklaren zijn. Het is een model, een manier van denken over de werkelijkheid. De in het voorafgaande gevolgde gedachtengang aan de hand van het piramidemodel van systemen en systeemniveaus is afkomstig uit het systeemdenken. Je kan de werkelijkheid zien als een systeem, waarin verschillende niveaus te onderscheiden zijn. Met holisme wordt bedoeld dat je vanuit de top van de piramide naar beneden redeneert, d.w.z. dat je de werkelijkheid zo veel mogelijk in gehelen onderzoekt en beschrijft. Dit staat in tegenstelling tot analytisch denken, waarbij je zoveel mogelijk probeert de werkelijkheid in delen te doorgronden en het geheel vanuit de delen. Holisme is daarmee een typische denk-term. Non-dualiteit daarentegen is niet denkbaar, ze is alleen ervaarbaar.

Iedereen is ermee bekend

Nu is dat op zichzelf niet problematisch, want iedereen kent de ervaring van non-dualiteit, al zijn velen zich daarvan niet bewust. Doe eens het volgende gedachtenexperiment. In een gezelschap vertelt iemand een goede humoristische grap. Iedereen begint te lachen, op één na, iemand die de grap niet door heeft, die de clou niet 'vat'. Een van de aanwezigen legt vervolgens uit wat de clou is en dan ineens heeft hij het dóór en begint te lachen. Wat gebeurt er nu op het moment dat die persoon de grap doorkrijgt en gaat lachen?

Een ander voorbeeld is het gevoel van diepe ontroering dat we kunnen hebben wanneer we een spelend kind gadeslaan, of nog sterker, wanneer we een pasgeboren kind in onze armen houden. Een diep beleven van het mysterie van het leven zelf, het onbegrijpelijke van het leven zelf ervaren. Of een moment van diepe compassie, van opgaan in de natuur, opgaan in een creatief proces als schilderen of musiceren. Op zulke momenten maak je contact met de non-dualiteit, ook wel Waarheid genoemd. Alles waarbij je jezelf vergeet en de tijd vergeet, waarbij je opgaat in....

En het kan ook uitgebreider. Fransje de Waard citeert in haar boek 'Spirituele crises' (pag 168) een verslag van de canadese arts en psycholoog Richard Bucke:

In één klap, zonder enige waarschuwing, was ik gehuld in een wolk van vlammeende kleuren. Een moment lang dacht ik aan brand, een immens grote brand ergens nabij in die grote stad; het volgende moment wist ik dat het vuur in mijzelf brandde. Onmiddellijk daarna kwam er een gevoel van verrukking over me, van een ongekende vreugde die samenging of direct gevold werd door een intellectuele illuminatie die onmogelijk te geloven was, maar ik zag dat het universum niet van dode materie gemaakt is, maar in tegendeel, een levende Aanwezigheid is; ik werd mij in mezelf bewust van eeuwig leven. Het was geen overtuiging dat ik eeuwig zou leven, maar een bewustzijn dat ik op dat moment eeuwig leven bezat; ik zag dat alle mensen onsterfelijk zijn; dat de kosmische orde zo is dat zonder enige twijfel alle dingen samenwerken voor het welzijn van alles en iedereen; dat het grondbeginsel van de wereld, van alle werelden datgene is dat wij liefde noemen, en dat het geluk van alles en iedereen op de lange duur absoluut vaststaat'

Abraham Maslow heeft deze ervaringen peak experiences, piekervaringen genoemd. Piekervaringen worden door Maslow beschreven als bijzonder vreugdevolle en opwindende momenten in het leven waaraan gevoelens van intens geluk en welbevinden, verwondering

en ontzag deel van uitmaken, mogelijk vergezeld gaande van de gewaarwording van een transcendente eenheid of kennis van een hogere waarheid (alsof de wereld vanuit een ander, vaak zeer diep gevoeld en ontzagwekkend perspectief beschouwd wordt). Deze ervaringen komen meestal plotseling en worden vaak opgewekt door diepe meditatie, intense gevoelens van liefde, beleving van grote kunst of muziek, of de overweldigende schoonheid van de natuur. (bron: Wikipedia)

Opgaan in een bezigheid is puur 'zijn'. Wat je hiervoor alleen maar moet doen, is je ervoor openstellen. Dat zeggen de mystici ook: alles wat je moet doen is je openstellen voor de Waarheid.

Allerlei spirituele stromingen zetten ons op het verkeerde been door de indruk te wekken dat de non-dualiteit of de Waarheid iets is, dat je ergens kunt vinden. Dat kan niet zo zijn. Immers als de waarheid 'ergens' zou zijn waar je naar toe kan, zou ze dual van karakter zijn. De waarheid zou ergens zijn en ergens anders niet. Het non-duale kan niet anders dan 'er zijn'. Dit 'er zijn' vertegenwoordigt een zijn dat geen begin en geen eind heeft, dat niet komt en gaat, kortom dat non-duaal is.

Is het nu betreurenswaardig dat we zo weinig over non-dualiteit kunnen zeggen, dat wil zeggen, dat we er zo veel over moeten zeggen om te kunnen benaderen wat het nu eigenlijk is? Nee, helemaal niet. Het confronteert ons eenvoudigweg met het gegeven dat het in wezen niet te beschrijven, maar alleen te ervaren is. Zoals je de smaak van chocola ook niet kan beschrijven, terwijl het heel overtuigend is chocola te proeven.

Dus het is in feite heel simpel: door chocola te proeven als je chocola proeft, door te koken als je kookt, door te lopen als je loopt, door aanwezig te zijn bij wat je doet, ben je in de non-dualiteit. Probleem is dat het voor de meesten van ons slechts korte momenten mogelijk is dat 'zijn' vast te houden.

Oefening

Er bestaat een leuke oefening voor. Die bestaat uit de volgende opdracht: benoem hardop alles wat je doet, terwijl je het doet. Bijvoorbeeld: ik voel mijn zitvlak op de zitting van de stoel drukken...ik verplaats mijn lichaamsgewicht naar voren...ik voel hoe mijn voeten het gewicht van mijn lichaam overnemen van mijn zitvlak...ik hoor mijn kleren ritselen...ik merk dat ik nu het beeldscherm van mijn computer niet meer in beeld heb...ik verplaats mijn lichaamsgewicht naar mijn linker voet...ik voel mijn zwaartepunt in de ruimte naar voren verplaatsen...ik til mijn rechter voet op en beweeg die naar voren...ik voel mijn rechter voet de grond raken...ik merk hoe mijn lichaamsgewicht op mijn rechter voet komt te rusten terwijl mijn lichaam zich naar voren beweegt.....

Het belangrijkste dat tijdens deze oefening gebeurt is dat je gedachten geen schijn van kans krijgen. Zodra je gedachten ertussen komen is de beleving van het direct ervaren onderbroken. Wat ons afhoudt van 'zijn' is volgens de meeste esoterische en mystieke scholen het denken. Eckhart Tolle beschrijft ons heel duidelijk hoe het denken ons bij voortduring uit het hier en nu weghoudt. (Tolle, 2001)

SAMENVATTING HOOFDSTUK I

In dit hoofdstuk hebben we besproken dat non-dualiteit niet begrijpelijk is maar wel ervaarbaar. Het onbegrijpelijke karakter hebben we toegelicht aan de hand van een model dat ontleend is aan het systeemdenken waarbij de werkelijkheid opgebouwd wordt gedacht uit een hiërarchie van systeemniveaus en waarbij bleek dat met de toename van de complexiteit van de werkelijkheid de begrijpbaarheid afneemt tot niveaus waar de werkelijkheid alleen nog maar woordeloos en gedachte-loos ervaarbaar is.

Hoofdstuk II

Terminologie, symboliek, taal en beeldspraak

Taal

Non-dualiteit is niet te begrijpen of te beschrijven. In alle tijden zijn er mystici geweest die ons getuige wilden laten zijn van hun ervaring van het Ene. Kennelijk is non-dualiteit wel te ervaren. Om te communiceren gebruiken mystici symbolische taal en beeldspraak. De reden daarvoor is dat er een systeemniveau in onze kenbare werkelijkheid is waarboven taal op zichzelf niet meer als communicatiemiddel kan fungeren om weer te geven wat men ervaart.

Maarten Zweers (Zweers 2000) drukt het als volgt uit:

“De vraag moet dan ook niet zijn: “Verhalen symbolische vertellingen op een realistische wijze van het leven der mensen?” maar “Waarom hebben de grote dichters en wijsheidsleraren van alle grote culturen steeds weer de symbolische beeldtaal gebruikt om hun diepzinnigste gedachten uit te drukken; waarom hebben ze niet eenvoudig de voor hun “publiek” zo vertrouwde, “normale” taal en beelden gebruikt?

Het antwoord moet naar mijn mening als volgt luiden:

Het zijn steeds de grote dichters en wijsheidsleraren geweest, die beweerd hebben, dat het krachtenspel, dat ons leven bepaalt, zich in hoge mate in het bovenzinnelijke afspeelt.”

Zweers gaat vervolgens verder - en dat sluit aan bij het in hoofdstuk I uitgewerkte idee van een kritische grens, waarboven ons begripsvermogen te kort schiet:

“Maar in de meeste gevallen kunnen wij mensen ons omtrent het bovenzinnelijke geen gedachten vormen laat staan het zich daar voltrekkende krachtenspel waarnemen. Als we al zo ver gaan dat we het bestaan van zulk een bovenzinnelijke wereld veronderstellen is bijna geen mens in staat zich daarvan een voorstelling te maken. Ons voorstellingsvermogen en begrip beperkt zich in hoge mate tot wat de concrete fysieke wereld ons toont.

Daarom hebben de grote dichters en wijsheidsleraren van alle grote culturen, om ons toch met hun ideeën te kunnen bereiken, steeds hun gedachten omtrent hetgeen zich in het bovenzinnelijke afspeelt in concrete, aan de fysieke wereld ontnomen beelden vastgelegd.”

Tot zo ver Maarten Zweers.

We zijn genoodzaakt in bepaalde omstandigheden taal te gebruiken. Een van de problemen die we tegenkomen bij het spreken over non-dualiteit, is het vocabulaire dat we kunnen gebruiken. In allerlei teksten komen we termen voor als ‘ik’, ‘Ego’, ‘zelf’. ‘het ware zelf’, ‘de Ziel’ etc. En omdat deze woorden allemaal hun gebrekkige karakter met zich mee dragen, verzinnen nieuwe denkers ook weer nieuwe termen. Lees bv. eens de volgende zin:

‘De individuele ziel die de vorm heeft van ‘ik’ is het Ego. Het Zelf, waarvan de aard bewustzijn is, heeft geen “ik”-besef’. Vandaar dat er ook geen angst is.’ (Ramana Maharshi) (Katz pag. 20).

En wat te denken van de titel van een artikel over Advaita door Rob van Dijk op zijn website Advaita.nl:

‘Van slang naar touw. Het Ego moet verdwijnen’

Ik heb eerder een begrippenkader uitgewerkt om voor mezelf aan deze spraakverwarring een einde te maken. Dit heb ik beschreven in mijn artikel ‘De spirituele dimensie van de homeopathie’, dat van mijn website is te downloaden. (web: quodnatura.info) Hieronder geef ik dat beknopt weer.

Uitgangspunt hierbij is een plaatsbepaling van wat denken voor rol speelt in het menselijk bestaan en welke mogelijkheden er nog meer zijn om de wereld tegemoet te treden.

Jung: vier manieren om de werkelijkheid om ons heen te benaderen

Denken is iets typisch menselijks en pratend over mensen is het de moeite waard eens over het denken na te denken. Ik bedoel hier met denken logisch denken. Dat leren we op school

en dat passen we toe in het dagelijks leven. We zullen bv. zeggen: 'Ik doe dit of dat, dat is toch logisch.'

Sommige mensen doen echter dingen die niet logisch zijn en die toch achteraf juist blijken te zijn. Ze doen dat gewoon omdat ze het willen vanuit een ingeving, een soort innerlijk weten waar geen denken aan te pas komt. Er zijn kennelijk meer drijfveren om tot handelen te komen dan alleen het logisch denken. Er zijn meer manieren om de werkelijkheid om ons heen te benaderen. Laten we dat eens nader onderzoeken.

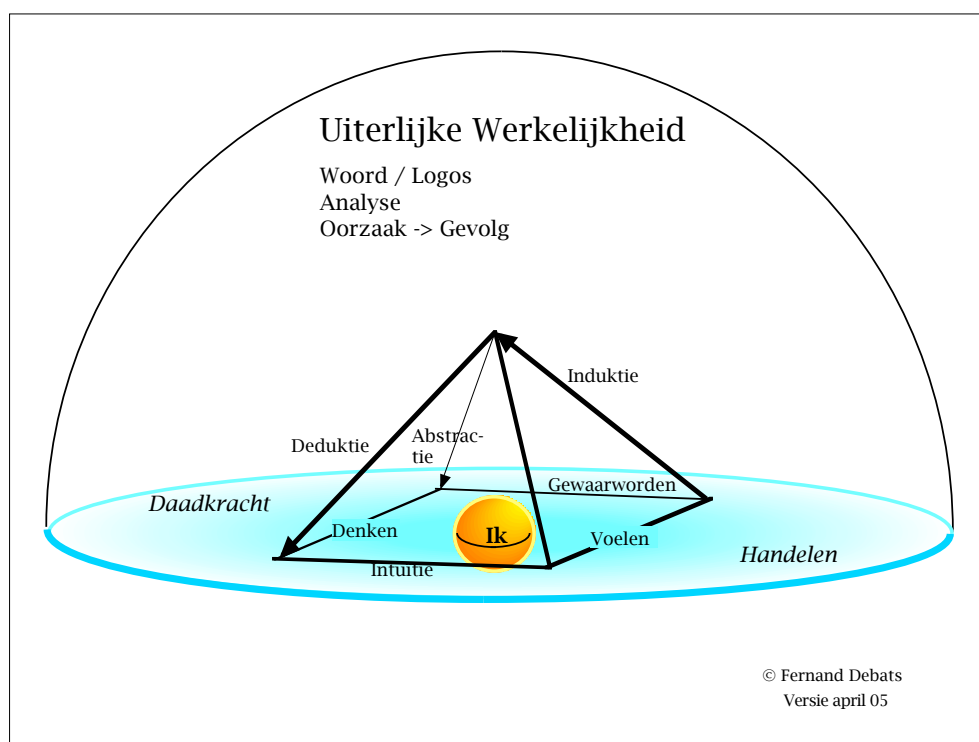

fig 8.

De psychiater Carl Gustav Jung, leerling van Sigmund Freud, ontdekte bij zijn patiënten dat er vier elementaire manieren zijn om ons aan de werkelijkheid te oriënteren. Hij noemt deze de egofuncties:

- Gewaarwording.* Zintuiglijke indrukken waarnemen: zien horen voelen, ruiken, tast. We kunnen de dingen om ons heen zien, ruiken etc. Ook in ons lichaam kunnen we van alles waarnemen. Je voelt als je nodig naar de WC moet. Als je met je ogen dicht je hand omhoog steekt, weet je waar die hand in de ruimte boven je is doordat je in je lichaam orgaantjes hebt die dat registreren. Ook kun je je bewust worden van je ademhaling, enzovoort.
- Het *denken*. Wanneer we van alles om ons heen hebben gezien en gehoord, kunnen we daarover nadenken en verklaringen ervoor zoeken.
- Het *voelen*. Bij al datgene wat we hebben waargenomen en waarover we nagedacht hebben kunnen we iets voelen. We kunnen het leuk vinden of vervelend, we kunnen er boos over worden enzovoort.

d. De vierde manier om ons aan de werkelijkheid te oriënteren is de *intuïtie*. We kunnen plotseling een ingeving krijgen over hoe een persoon of situatie is: het bevalt me hier niet, die persoon kan ik vertrouwen, enzovoort. Een goed woord voor intuïtie is mogelijkhedenzin. Denk aan een intuïtieve zakenman; die ziet mogelijkheden waar een ander geen brood in ziet.

In figuur 8 zien we een blauw grondvlak waarin zich in het midden een oranje bol bevindt welke symbool staat voor de persoonlijkheid, het ik of Ego, degene die wij 'ik' noemen, kortom die degene die handelend in de wereld staat. Dit handelende ik staat temidden van de vier mogelijkheden die het heeft om de wereld tegemoet te treden: denken, voelen, gewaarworden en intuïtie. Deze vormen een vierkant dat zich bevindt op het grondvlak. Dit vlak is het toneel van handeling. We zien dan ook links '*Daadkracht*' staan en rechts '*Handelen*'. Tevens vormt dit vierkant het grondvlak van een piramide welke zich opricht in een ruimte die aangeduid is als: 'Uiterlijke Werkelijkheid'. Deze opbouw wordt hieronder verder besproken.

Denken

Denken bestaat eruit dat we verbanden leggen tussen de dingen die we om ons heen waarnemen. Aristoteles heeft meer dan 2000 jaar geleden met het schrijven van zijn 'Logica' deze manier van denken, logisch denken, geïntroduceerd. Hij geeft de volgende analyse van het denkproces.

Verbanden worden ons duidelijk wanneer gebeurtenissen steeds op dezelfde manier op elkaar volgen. Vanuit de waarneming dat een voorwerp dat je loslaat, altijd op de grond valt, zijn uiteindelijk de zwaartekrachtwetten afgeleid. We moeten herhaaldelijk hetzelfde waarnemen om een gevolgtrekking te kunnen maken. Ander voorbeeld: ik heb een raaf gezien en die was zwart. De tweede raaf was ook zwart. De volgende tien ook en de volgende duizend ook. Door herhaaldelijk dezelfde waarneming te doen komen we op een punt dat we kunnen zeggen: alle raven zijn zwart, ofwel heel algemeen: raven zijn zwart. De eerste stap op weg naar de werkelijkheid om ons heen heet *inductie*: het herhaaldelijk waarnemen van hetzelfde verschijnsel. En het komen tot de algemene stelling dat alle raven zwart zijn heet *deductie*. Deductie is dus het afleiden van een algemeen geldige regel. Om van de inductie naar de deductie te komen hebben we een derde mentale activiteit nodig: *abstractie*. Dat wordt als volgt duidelijk. Stel je voor dat je voor de etalage van een schoenwinkel staat. Er staan wel honderd verschillende schoenen uitgestald. En hoewel ze allemaal anders zijn weet je dat het allemaal schoenen zijn. Wanneer er een laars of een pantoffel tussen staat, dan weet je: dat is geen schoen. Wanneer je je nu afvraagt hoe je weet wat een schoen tot schoen maakt, zul je ontdekken dat je een innerlijk besef hebt van wat een schoen tot schoen maakt. Dat innerlijke besef heb je gekregen door te abstraheren. Je kan dus zeggen: het schoen zijn van schoenen is een abstractie.

Met deze drie functies van ons verstand, inductie, deductie en abstractie kunnen we de werkelijkheid om ons heen verkennen en in kaart brengen en er wetmatigheden in ontdekken. In het fig. 8 zijn deze functies samengevoegd tot een piramide die vanaf het grondvlak oprijst in de koepel van de werkelijkheid.

Het toneel van handeling

Wanneer we wetmatigheden kennen, kunnen we gebeurtenissen voorspellen. We kunnen voorspellen dat iets zal vallen wanneer we het loslaten, doordat we het steeds opnieuw waarnemen. En we kunnen het verklaren door de zwaartekrachtwetten. Met die zwaartekrachtwetten kunnen we weer verder denken en dan komen we erachter dat de zwaartekracht te maken heeft met massa en materie en dat de aantrekkingskracht van de aarde tot de zon ook daarmee verklaard wordt. Zo kunnen we dus met ons verstand de wereld om ons heen begrijpen. De piramide in het schema wordt als het ware steeds hoger. Steeds meer van de werkelijkheid om ons heen komt binnen de piramide te liggen, naarmate we meer van de wereld om ons heen ontdekken. Deze wereld om ons heen is echter een uiterlijke werke-

lijkheid. Het is de wereld van de logica, de logos, de rede. We communiceren daar met woorden of met formules, zoals bijvoorbeeld in de natuurkunde. In deze wereld krijgen gebeurtenissen betekenis doordat we er oorzaak en gevolg met elkaar verbinden, hier heersen tijd en plaats als beperkende omstandigheden

*Het grondvlak waarop de piramide staat is het toneel van handeling. Daar bevindt zich dege-
ne die zichzelf 'ik' noemt. Diegene bevindt zich in het hier en nu en is genoodzaakt hande-
lend in het leven te staan. De daadkracht om te handelen kan hij ontlene aan het denken
over de wereld om hem heen. Je doet iets omdat je vindt dat het moet gebeuren. Logisch
denken, analyse, is heel geschikt om oorzaak-gevolg verbanden op te sporen.*

Uiterlijke en innerlijke werkelijkheid

Nu hebben wij mensen niet alleen een werkelijkheid om ons heen. Wij hebben ook een innerlijke werkelijkheid. Je kunt als het ware in jezelf naar binnen gaan, of in jezelf afdalen en in je binnenwereld allerlei beleven en ontdekken. Je kunt daar mijmeren. Je kunt er emoties voelen, je kunt je je verleden herinneren, je kunt over de toekomst fantaseren en dagdromen... *Die innerlijke wereld is dus voor ons allemaal even werkelijk als de buitenwereld.* Je kunt je dat bewust worden door je af te vragen waar ideeën vandaan komen. Hebt je wel eens een idee of een inval gehad? Waar kwamen die vandaan?

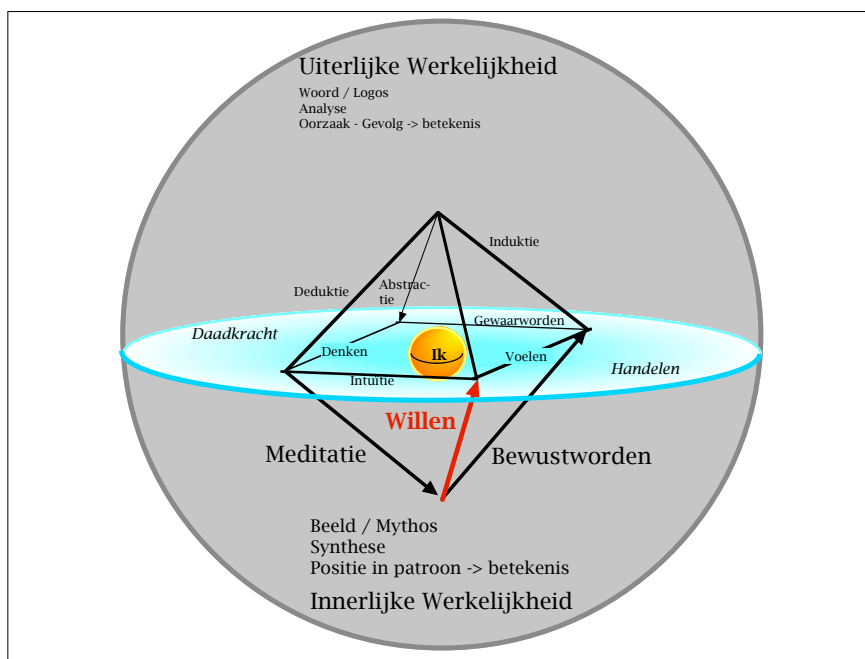

fig 9.

Wanneer we ons nu afvragen hoe die binnenwereld in ons dagelijkse leven een rol speelt, ontdekken we dat we onze binnenwereld op een vergelijkbare manier kunnen benaderen als

onze buitenwereld. Om onze binnenwereld in kaart te brengen, kunnen we drie stappen zetten die vergelijkbaar zijn met de inductie, deductie en abstractie van ons denken. Dat zal ik nu verduidelijken. Zie fig. 9.

De binnenwereld is het domein, waar onze dromen en dagdromen zich afspelen. Het is de wereld waar een kind in verzonken is als het in zijn spel verdiept is. Bewust kunnen we deze wereld ingaan bijvoorbeeld door te mediteren of te visualiseren. Bij mediteren of bij (dag)dromen begeven we ons in de richting van de binnenwereld, precies zoals we ons door middel van inductie op weg begeven naar de buitenwereld. Een goed woord daarvoor is ook schouwen. Wanneer we ons de binnenwereld in het schema onder het vlak van het hier en nu voorstellen, kunnen we dus een vergelijkbare pijl voor meditatie naar beneden tekenen.

Oorzaak-gevolg versus positionele waarde

Het eerste dat we ontdekken wanneer we in onze binnenwereld komen, is dat er geen wetten van oorzaak en gevolg gelden, geen logica, geen formules. Tijd en plaats spelen er geen rol. Je kunt binnen een fractie van een seconde in je binnenwereld het verleden ingaan of de toekomst, of naar Afrika. Wat we er aantreffen zijn beelden of stemmingen. We dromen niet drie bladzijden tekst, we dromen in beelden, die we symbolisch kunnen duiden los van de beperkingen van tijd en plaats. *De betekenis van de inhoud van onze binnenwereld ontstaat dan ook niet door het herkennen van oorzaak en gevolg, maar door het herkennen van de positie die een beeld inneemt in het geheel.* Je kunt dat het beste vergelijken met een schilderij. Daar is ook niet de ene kleur of vorm de oorzaak van die ernaast. Ze hangen op een andere manier samen, namelijk door hun positie ten opzichte van elkaar. Evenzo in een melodie. Daar is ook niet de tweede toon veroorzaakt door de eerste. Het verband tussen beide wordt gegeven door de positie ten opzichte van elkaar. Wanneer je een melodie een octaaf hoger speelt is het dezelfde melodie gebleven, terwijl de tonen in frequentie verdubbeld zijn. De plaats die een element inneemt in een patroon bepaalt de betekenis ervan. In het systeemdenken heet dit de *positionele waarde*. Dromen en symbolen hebben dus wel degelijk een betekenis, maar geen logisch beredeneerbare. In de binnenwereld ontstaat betekenis van beelden door de positionele waarde die ze innemen in de symbolische samenhang. De voorbeelden hierboven over de kleuren in een schilderij en de tonen in een melodie, zijn niet toevallig. Kunstuitingen komen uit onze binnenwereld. Wanneer we zeggen dat in onze binnenwereld geen logica heerst en symbolen het communicatiemiddel zijn in plaats van woorden, hoe zit het dan met literatuur, poëzie? Welnu, poëzie is een gebruik van taal, waarbij de betekenis niet op de voorgrond staat, maar de symbolische associatieve kracht. We vinden in gedichten en romans dan ook vaak een opeenstapeling van beeldspraak, let wel: beeld-spraak. Op dezelfde manier hebben mystici aller tijden geprobeerd hun ervaringen uit te drukken door middel van symboliek en metaforen die in taal vervat zijn. Ter verdere verduidelijking kun je je een ballet voorstellen. Ook hier is het de symboliek van de beweging die de betekenis tot stand brengt. In tegenstelling tot een atletiekwedstrijd.

Bewustwording en willen

Het terugkomen vanuit de binnenwereld naar het toneel van handeling, het vlak van het hier en nu, noemen we bewustwording. Dat is in het schema aangegeven met de pijl vanuit de binnenwereld omhoog. Dit is analoog aan de deductie bij het denken.

Tussen de beweging naar binnen en weer uit de binnenwereld omhoog, bevindt zich een pijl die het willen aangeeft. Willen is een innerlijke drijfveer die tot handelen kan leiden. Precies zoals het denken vanuit de buitenwereld tot handelen kan leiden. Iedereen weet dat het willen niet met argumenten te onderbouwen is. *Wanneer je iets wil vanuit je innerlijke stem, je innerlijke weten, dan kan geen enkel argument je van gedachten doen veranderen.* Het handelen vanuit intuïtie is dan ook voor mensen die voornamelijk denkend in de wereld staan absoluut niet te vatten; 'ik snap jou niet' zeggen ze dan.

Stel je een klein meisje voor dat met haar teddybeer zit te spelen, ze fantaseert dat ze in het bos paddestoelen aan het zoeken zijn. Plotseling ontdekt moeder dat het al kwart voor elf is en ze heeft om elf uur een afspraak met haar vader om administratieve zaken te regelen. Ze gaat naar haar dochttertje en zegt: 'Marietje je moet ophouden met spelen, want we moeten naar opa en we moeten ons haasten anders komen we te laat.' Marietje is in haar spel verdiept en hoort het niet eens. Moeder dringt aan: 'Kom Marietje, we hebben nog maar een kwartier en als het druk is in het verkeer, komen we veel te laat.' Ze neemt Marietje bij de arm om haar argumenten kracht bij te zetten. En wat zegt Marietje dan? Juist: 'Ik wil niet.' En ze zal zich verzetten omdat argumenten in de binnenwereld, waar zij zich op dat moment bevindt, geen geldigheid hebben. Wanneer moeder verstandig is, zal ze zich snel in het spel van haar kind verdiepen en er bijvoorbeeld een draai aan geven waardoor Marietje paddestoelen naar opa wil brengen. En dan gaat ze gewillig mee: 'Ik wil naar opa.'

In onderstaand schema worden nog eens een de belangrijkste kenmerken van de uiterlijke en de innerlijke werkelijkheid naast elkaar gezet in een voorlopig schema dat we later uitbreiden en preciseren.

Buitenwereld	Binnenwereld
Logos	Mythos
woorden, formules	beelden, stemmingen
verstand	innerlijk weten
inductie	schouwen
deductie	bewustwording
ernst	spel
concreetheid	fantasie
wakkerheid	slaap, droom
exactheid	Verhoudingen
wetenschap	kunst
formele methodologie	kreatief voorstellingsvermogen
tijd en plaats bepalend	tijd en plaats geen beperkende factoren
betekenis ontstaat door exacte oorzaak-gevolg verbanden	betekenis ontstaat door de positionele waarde van beelden of stemmingen

Ik en Zelf en de metafysische werkelijkheid

We zagen hierboven dat degene die handelend in de wereld staat met zijn vier elementaire persoonlijkheidsfuncties, degene is die wij 'ik' noemen. Nu kunnen we ons afvragen of deze 'ik' alles is wat wij vertegenwoordigen. Als wij alleen maar een 'ik' zijn dat in het hier en nu handelt, waar leidt dat dan toe? Dit brengt ons bij een diepzinnige vraag: *Wat doen wij hier? Wat doet je hier. Waartoe ben je er eigenlijk?*

Een andere vraag die rijst na het bovenstaande is: die binnenwereld en die buitenwereld, is dat nu alles wat er is? We zullen zien dat er nog een derde werkelijkheid is, een die wij niet zo gemakkelijk kunnen bevatten, een metafysische, bovennatuurlijke werkelijkheid.

Wat is de betekenis en de bestemming van dat ik? Daar kan zeer verschillend over gedacht worden. De vraag waar het in dat verband om gaat is: Wat doen wij hier als mensen? Waar-toe zijn wij hier?

Ontelbare filosofieën en religies hebben daar ideeën over ontwikkeld en we treffen daar vele mooie gedachten aan en ook vele tegenstrijdigheden. Maar over één ding zijn ze het allemaal eens: *een mens is hier om zichzelf te worden. Niemand is hier om de buurman of de buurvrouw te worden. Het leven kan gezien worden als een zelfwordingsweg.* Het gaat erom dat wij in ons leven onze persoonlijkheid tot ontwikkeling brengen. Wanneer we net geboren zijn, zijn we afhankelijk. We zouden snel doodgaan als onze ouders of andere volwassenen zich niet om ons zouden bekommeren. Maar van een twee-dagen-oude baby zeggen we niet dat het een persoonlijkheid is. Die persoonlijkheid moet zich daaruit nog ontwikkelen. De aanleg is er wel voor van alles en nog wat, maar de ontwikkeling van de persoonlijkheid is een levensopdracht, die iedereen op zijn eigen manier in zijn levensloop tot verwerkelijking brengt.

Zolang deze zelfverwerkelijking voortgang vindt, voelen we ons in het algemeen goed. We voelen dat het leven stroomt. Wanneer om wat voor reden dan ook het leven niet meer stroomt, zijn de voorwaarden geschapen voor klachten en ziekte.

Ben ik omdat ik denk?

Om dit Zelf een plek te geven in het schema dat we in het voorgaande hebben ontwikkeld, dienen we eerst de hoedanigheden van dat Zelf te benoemen. Verlichte geesten en mystici beschrijven het zelf - of zoals het ook genoemd wordt het 'hogere zelf' - als een instantie in ons die ten grondslag ligt, vooraf gaat aan de persoon die we in het hier en nu zijn. Dit Zelf kun je bijvoorbeeld ervaren, wanneer je zo geconcentreerd bezig bent, dat de tijd stil staat. Iedereen die iets kunstzinnigs doet kent die ervaring. Wanneer je schildert, musiceert, danst enzovoort, dan staat de tijd stil. En ook als je vist of biljart speelt of borduurt. *Dat wil zeggen hoe dieper je in de binnenwereld komt hoe verder je van het verschijnsel tijd verwijderd raakt.* Je begeeft je als het ware buiten de tijd. En er komt een punt waar je in een bewust-zijnstoestand komt waar de tijd niet meer bestaat. Een punt waar je alleen nog maar bent. 'Als ik schilder, ben ik helemaal mezelf; 'Als ik dans, ben ik helemaal mezelf.' *Ga eens na wanneer je helemaal jezelf bent, staat dan de tijd stil?*

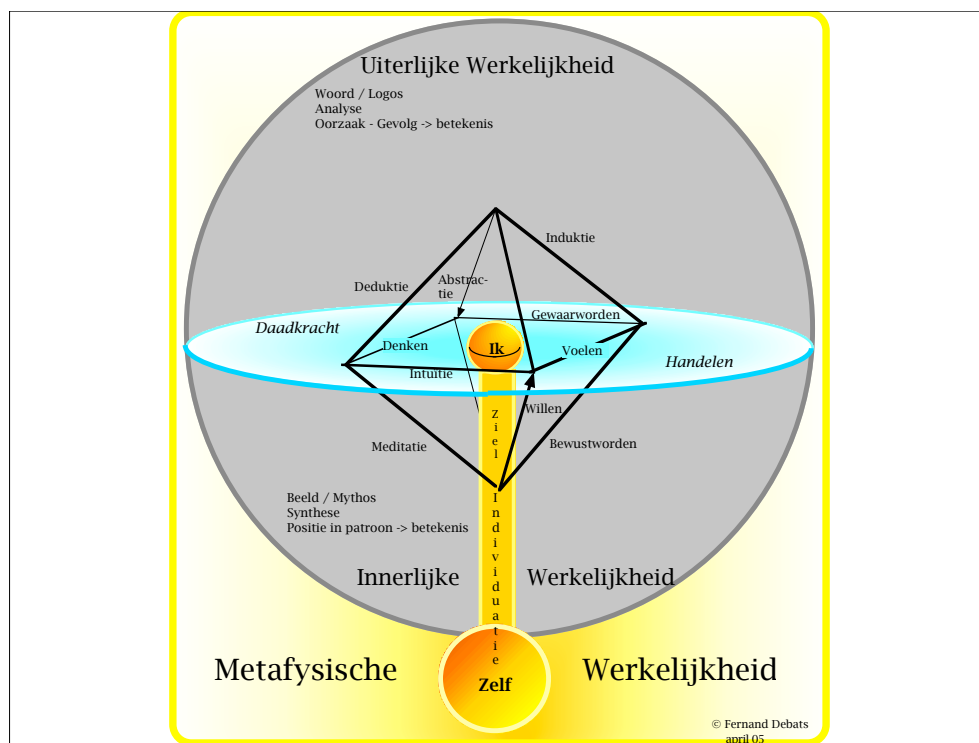
Eckhart Tolle beschrijft, net als vele andere spirituele leraren, technieken die je kunt aanleren om deze bewustzijnstoestand te bereiken. Probeer het maar eens uit. Wanneer je merkt dat je voortdurend aan het denken bent en dat denken niet kan stopzetten, let er dan eens op wie degene is die denkt. Op dat moment houdt het denken op. Je plaatst jezelf als het ware buiten je denken. En degene die dan de denker observeert, dat is je Zelf. Je Zelf observeert als het ware het denkende ik. Tolle noemt dat 'een gat maken in het denken'. Het is een bijzonder ontspannende en vreugdevolle sensatie en met oefenen worden de gaten in het denken steeds groter en vreugdevoller. Tolle beschrijft ook de heilzame werking hiervan, het is goed voor je gezondheid en voor je immuunsysteem.

We hebben heel lang in onze cultuur het motto van Descartes voor waar gehouden: 'Ik denk dus ik ben'. Het was Jean Paul Sartre die erachter kwam dat er buiten dat 'ik-dat-denkt' nog een andere instantie in ons aanwezig is, namelijk die instantie die observeert dat er een denker is die denkt dat hij is. Die instantie is ons Zelf.

De bovennatuurlijke wereld

Het Zelf bevindt zich waar de tijd ophoudt, waar de eeuwigheid begint. Daarmee zijn we aangekomen bij de derde wereld naast de binnen- en buitenwereld: de metafysische wereld, een wereld waar het begrip tijd helemaal niet van toepassing is.

Eeuwigheid is iets anders dan de afwezigheid van tijd. In deze metafysische wereld zijn niet

fig

woorden of formules het communicatiemiddel, en ook niet beelden die een symbolische betekenis hebben. *In deze metafysische wereld, waar eeuwigheid heerst, is het communicatiemiddel Liefde.* De Liefde waarvan mystici als Hildegard von Bingen en Meester Eckehardt spreken. Liefde in de zin van mededogen dat voortkomt uit het besef dat wij allen één zijn. Uit deze wereld komen geen gedachten en ook geen ideeën voort, maar hiervandaan komt inspiratie. Kunstenaars die kunstwerken gemaakt hebben die ons na eeuwen nog ontroeren en ons innerlijk raken zijn ontstaan vanuit een contact met de metafysische wereld. We spreken dan ook van kunstwerken met eeuwigheidswaarde. We spreken van Eeuwige Schoonheid (Prof. Sir E.H. Gombrich; Eeuwige schoonheid, een inleiding tot de kunstgeschiedenis). Mensen die de mensheid inspireren, zoals bijvoorbeeld Moeder Theresa, Gandhi of Nelson Mandela, handelen ook op basis van inspiratie uit de metafysische wereld. *Op de overgang van onze binnenwereld en de metafysische wereld houdt het ik op te bestaan en maakt plaats voor het Zelf dat eeuwig is.* Eckhardt Tolle noemt deze bovennatuurlijke wereld het Ongemanifesteerde.

We hebben ons hiervoor afgevraagd wat er gebeurt als je een grap doorkrijgt. Wat gebeurt er op het moment dat je de clou van een grap doorkrijgt, dat je de humor ervan inziet? Er ontstaat een verbinding met de metafysische wereld. Echte humor heeft altijd een universeel karakter en gaat ook nooit ten koste van iemand. Humor is ontwapenend, zeggen we dan; en dat wil zeggen dat humor de mensen met elkaar verbindt, ze leggen hun wapens af, ze na-

deren tot elkaar, tot een eenheid. Je kan niet lachen samen met iemand die je haat. Humor is een uiting van universele liefde, van non-duaal zijn.

Mensen die in een toestand van diepe meditatie zijn krijgen een glimlach op hun gelaat. Als je naar de glimlach van de Mona Lisa kijkt, zie je dan niet de glimlach van het eeuwige 'Ik Ben' ? En wie kent niet de lachende Boeddha?

Ziel en individuatie

Volgens de terminologie van Jung - en ik heb nog geen betere kunnen ontdekken - is de verbinding tussen het ik en het Zelf de Ziel. Je kan je dat heel goed voorstellen. We weten allemaal dat er in ons iets is dat je 'Ziel' kan noemen. Het laat zich niet zomaar lokaliseren, maar ons bewustzijn weet op een of andere manier wat ermee bedoeld wordt. *Deze Ziel nu kunnen we heel goed in het hier en nu ervaren. Wel eens zielepijn gehad, of zielsgelukkig geweest? De Ziel is dus duidelijk met het hier en nu verbonden. En aan de andere kant weten we dat onze Ziel tot in het eeuwige reikt.* Dat is nu precies wat de Ziel is: de verbinding tussen het ik dat in het hier en nu handelend aanwezig moet zijn enerzijds en het zelf dat met de eeuwigheid verbonden is anderzijds.²

Het in evenwicht brengen van de functies van de psyche: denken, voelen, intuïtie en gewaarwording, noemt Jung individuatie. Dit individuatieproces zet zich voort in het leggen van een verbinding tussen het ik en het Zelf via de Ziel. Hoe verder je met het proces van individuatie vordert, desto beter en evenwichtiger kun je het denken, voelen, gewaarworden en je intuïtie inzetten bij het in harmonie brengen van je buitenwereld en je binnenwereld en dus bij je zelfverwezenlijking.

Persona en schaduw

Twee begrippen dienen nog verduidelijkt te worden om de verwarring in de gebruikte terminologie op te helderen De Persona en de Schaduw, beide begrippen die ook weer aan Jung zijn ontleend.

Maarten Timmer geeft op de website Jungpsychologie.nl de volgende beschrijving van het begrip Persona: Deze

'is een complex van functies, die uit overwegingen van sociale aanpassing tot stand komen en niet samenvallen met de individualiteit. De persona is een soort compromis tussen het individu en de gemeenschap. De persona heeft uitsluitend betrekking op het sociale aspect, de sociale rol die de persoonlijkheid vervult. Het individuele bewustzijn wordt door de persona verbonden met de sociale gemeenschap. Aan de buitenrand van het bewustzijnsveld is een afscherming naar de buitenwereld op te merken. Elke samenleving eist dat men zijn innerlijk bedekt en beschermt, dat de psyche zich achter een omhulsel verborgen houdt, zich althans niet nodeloos bloot geeft. Een goed aangepaste persona maakt de onderlinge, de sociale omgang gemakke

² Jung gebruikt voor de Ziel de begrippen Animus en Anima op grond van het onderscheid dat hij maakt tussen de Ziel van een man en die van een vrouw. Het complementaire karakter van Animus en Anima zorgt ervoor dat in een paar-relatie aspecten van de individuatie gestalte kunnen krijgen die in een leven zonder partner niet of anders verwezenlijkt kunnen worden. Jung stelt dat men altijd zoekt naar een partner met een complementaire Ziel, zodat Animus en Anima samen heel worden.

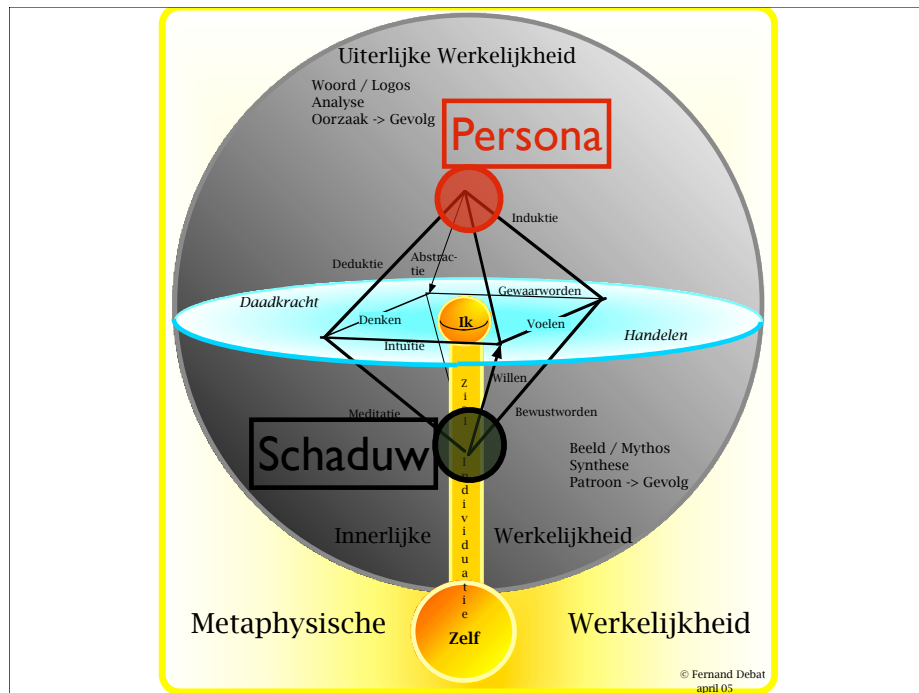

fig11.

lijk en soepel. Persona (Lat. masker, rol) is genoemd naar het masker dat door toneelspelers in de klassieke oudheid werd gedragen om de gespeelde rol aan te geven'

Deze beschrijving beantwoordt aan een veel voorkomende manier waarop het woord 'Ego' m.i. foutievelijk wordt gebruikt. Wanneer men van iemand zegt dat hij een groot Ego heeft, wordt daarmee bedoeld dat hij zich naar buiten toe gedraagt alsof hij veel belangrijker is dan met de werkelijkheid overeenstemt. Dit is in Jungiaanse termen de Persona. Ik heb in mijn schema de Persona gesitueerd in de top van de piramide die omhoog wijst de uiterlijke werkelijkheid in. Dit is de plaats waar de sterkste uitwisseling plaats vindt tussen het individu en de werkelijkheid om hem heen.

Begrippen als het Zelf, Persona en Schaduw worden door Jung beschreven als archetypen. Hieronder verstaan we inhouden van het collectief onderbewuste. Het woord archetype betekent een oorspronkelijk patroon waarnaar andere, soortgelijke worden gemodelleerd. Het zijn dus anders gezegd prototypen.

Timmer over het Zelf:

'Zelf, Dit archetype wordt beschouwd als het bestuurlijke centrum van de gehele psyche, d.w.z. zowel van de bewuste als van de onbewuste verschijnselen. Het is de drijvende kracht gericht op de verwerkelijking of individuatie van de meest ideale menselijkheid waartoe iemand in aanleg in staat is uit te groeien.... Het Zelf zorgt voor de identiteit door alle fasen van het leven heen en is autonoom ten opzichte van het bewustzijn. De 'blauwdruk' van de persoonlijkheidsontwikkeling, die bij de geboorte is gegeven, wordt, zoveel als de omstandigheden dit toelaten, door sturing van dit archetype tot realisering gebracht. Het Zelf functioneert als een gids door

het leven. In de elke levensfase wordt de passende archetypische kracht aan het bewustzijn aangeboden opdat die daar in het bewustzijn wordt geactualiseerd en zo de ontwikkeling verder brengt. Dit proces wordt met individuatie* aangeduid.'

Deze beschrijving sluit aan bij de door mij gekozen positie van het Zelf op de grens van binnenwereld naar metafysische wereld. Wat Jung het collectieve onderbewuste noemt, situeer ik in de metafysische werkelijkheid in mijn schema.

In veel teksten komen we de termen Hogere Zelf en Lagere Zelf tegen. Bijvoorbeeld in het Padwerk (Pathwork, Eva Pierrakos). Binnen mijn begrippenkader is er geen plaats voor een lagere zelf, omdat het zelf de aan de eeuwigheid verbonden schakel naar het functionerende Ego is. Wat met lagere zelf wordt aangeduid is in mijn begrippenkader de Schaduw. De schaduw wordt door Calvin S. Hall e.a. in hun boekje 'De psychologie van Jung' als volgt beschreven:

'De schaduw bevat meer van de oorspronkelijke dierlijke natuur van de mens dan enig ander archetype. Gezien het feit dat de schaduw zeer diep wortelt in de evolutionaire geschiedenis is dit waarschijnlijk het machtigste en potentieel gevaarlijkste archetype. Het is de bron van het beste en het slechtste in de mens...'

Ik situeer in mijn schema de Schaduw in het traject dat het Ego verbindt met het Zelf. Je moet als het ware door je schaduw heen om bij je Zelf te komen.

Hiermee heb ik de begrippen Ego en zelf afgebakend, zodat ik ze volgens deze beschrijving zonder misverstanden kan toepassen in de nog volgende tekst.

Ego en non-dualiteit

Zoals gezegd is het Ego, datgene dat we 'Ik' noemen datgene van ons dat handelend in de wereld staat. Daarmee is het ook datgene dat garant staat voor de scheiding subject-object. Het Ego speelt dus een doorslaggevende rol bij de ervaring in onze belevingswereld dat we in de dualiteit leven: ik en de wereld, ik en de ander. Dat verklaart waarom spirituele scholen die het verlangen naar eenheid proberen in te vullen tot de conclusie kunnen komen dat het Ego maar moet verdwijnen. Het idee daarachter is dat daarmee de dualiteit opgeheven zal worden. We zullen zien dat dat nog maar de vraag is.

We hebben tot nu toe in dit hoofdstuk enkele belangrijke begrippen afgebakend. Waarom was dat nu zo belangrijk? Omdat we nu beter kunnen inzien welke instanties in ons betrokken zijn bij de relatie tussen de mens en de wereld om hem heen. Het is niet alleen het Ego dat deelneemt aan de dualiteit, het is ook de Persona. Wanneer we zeggen dat het Ego deelneemt aan de dualiteit, weten we nu dat het Ego zich aan de werkelijkheid oriënteert d.m.v. denken, gewaarworden, voelen en intuïtie en ons beleven van de dualiteit zal zich dan ook op al deze vier gebieden kunnen manifesteren.

Jung geeft aan dat het voor elk mens een levensopdracht is zichzelf te verwerkelijken. Uiterlijk in de tweede levenshelft treedt hierbij een proces op van individuatie. Hieronder verstaat hij, zoals we al zagen, het met elkaar in balans brengen van de vier functies van het Ego. Door een voortschrijdend proces van individuatie wordt a.h.w. de afstand tussen het Ego en het Zelf kleiner, of anders gezegd de aansturing van het Zelf tot zelfverwezenlijking van het individu kan beter gestalte krijgen, naarmate de vier functies van het Ego meer in balans komen. Nu kunnen we inzien dat we met ons Ego dichter bij het non-duale gebied van het Zelf en de Metafysische wereld komen, wanneer de afstand van het Ego tot het Zelf kleiner wordt; je zou ook kunnen zeggen naarmate de band tussen Ego en Zelf hechter wordt. Anders gezegd: het proces van individuatie is een ontwikkeling in de richting van het niveau van het non-duale zijn. Naarmate het Ego verder richting Zelf verschuift over de zogenoemde Ik-Zelf-as, wordt het ervaren van de polariteit subject-object kleiner. In ons schema is het Ego getekend op het grensvlak van binnen en buitenwereld, precies waar de polariteit tussen binnen en buitenwereld het sterkst zijn uitwerking heeft. Het direct ervaren van de Waarheid, of het Ene komt dus niet tot stand door het Ego uit te schakelen, maar door het Ego te helen. Het Ego wordt heler naarmate de vier functies beter in harmonie komen.

Hieruit volgt dat het benaderen van het goddelijke of het ervaren van de non-dualiteit bereikt wordt door het Ego harmonieus te ontwikkelen in plaats van het te onderdrukken. Wanneer we ons Ego onderdrukken komen we dus nooit richting non-dualiteit. Daaruit blijkt dat het geen enkele zin heeft het ervaren van non-dualiteit als een aparte bezigheid te oefenen. Het ervaren van non-dualiteit ontstaat juist door het zorgvuldig tot harmonieuze ontwikkeling brengen van het Ego. De valkuil waar heden ten dage menige spirituele cursus ons in laat tuimelen bestaat uit twee ingrediënten. Ten eerste het denkbeeld dat de waarheid buiten ons ligt en dat we die dan ook daar moeten zoeken en ten tweede het denkbeeld dat we ons Ego moeten zien te onderdrukken.

Overzicht

In onderstaand schema heb ik verschillende kenmerken van de vier ‘afdelingen’ buitenwereld, binnenwereld, Zelf en metafysische wereld op een rijtje gezet. Voor zover ze nog niet aan de orde geweest zijn, worden ze later besproken.

Uiterlijke Wereld	Innerlijke Wereld	Zelf	Metafysische Wereld
Logos	Mythos	Informatie op zich	Wat voorafgaat aan informatie. Datgene wat alleen direct er-vaarbaar is.
Woorden	Beelden	Symbolen, metaforen	
Oorzaak-gevolg/analyse	Positie in patroon/synthese	Quinta essentia, dat wat leven en materie verbindt	
Wakkerheid, exactheid	Droom	Meditatief bewustzijn	Het non-duale, de eenheid
Wetenschap	Kunst	Ervaren van het eigen Zelf	Het Ongemani-festeerde Waarheid Liefde Compassie Innerlijke vrede Eeuwigheid Wonder
Observatie	Idee	Inspiratie	
Ernst, concreet	Spel, fantasie	Humor	
Intelligentie	Voorstellingsvermogen	Wijsheid	
Hier en nu	Afwezigheid van lineaire tijd	Dat wat leven met de Eeuwigheid verbindt	
Geneeskunde	Geneeskunst	Heling	
Exoterie	Esoterie	Magie, Alchemie	
Assiah	Yetzirah	Briah	Aziluth
Actie	Vormgeving	Creatie	Emanatie

Symboliek en metaforen

Hoe komt het nu dat het zo moeilijk is een beschrijving te geven of je een voorstelling te maken van het non-duale? Om dit in te zien moeten we ons verdiepen in de aard van taal, symboliek en voorstellingsvermogen.

We hebben gezien dat in de uiterlijke werkelijkheid taal het communicatiemiddel bij uitstek is. Over allerlei praktische zaken kunnen we door middel van taal uitstekend met elkaar communiceren. Psychologen vertellen ons dat een groot deel van de communicatie in het dagelijks leven non-verbaal verloopt, meestal noemt men daarbij een percentage van 80 % non-verbaal. Kennelijk communiceren we direct vanuit onze binnenwereld met elkaar, door geba-

ren, intonatie van de stem en dergelijke. In de innerlijke wereld speelt taal geen rol als communicatiemiddel, omdat het de wereld van beelden is, van verhalen, van stemmingen. Bij een verhaal, een mythe, een sprookje, gaat het om de beschrijving van een inhoud die een zekere betekenis heeft en deze betekenis doet een beroep op een ander soort kennis en inzicht dan de praktische kennis van de buitenwereld. We kunnen nu dan ook zeggen dat taal een middel kan zijn om een omschrijving te geven van iets dat op zichzelf niet talig is. Maar hier is taal altijd ontoereikend. Probeer eens een schilderij te beschrijven op een zodanige manier dat de luisteraar of lezer het exact kan naschilderen zonder het gezien te hebben. Voor muziek is een codering ontwikkeld in de vorm van notenschrift als communicatiemiddel en hierbij wordt duidelijk dat het genoteerde geïnterpreteerd moet worden. Er is een groot verschil in de uitvoeringspraktijk van oude muziek nu en dertig jaar geleden. Voor dichtkunst geldt ook dat de letterlijke betekenis van het geschrevene niet de lading dekt van wat het gedicht werkelijk behelst. Er wordt bij al deze voorbeelden een wereld beschreven van een andere orde.

We kunnen nu concluderen dat het communicatiemiddel van de uiterlijke wereld gebruikt kan worden voor het aanduiden van gebeurtenissen in de innerlijke wereld: een gedicht beschrijft een gemoedsbeweging of contemplatie, muziek roept een stemming op enzovoort. En steeds is het zo dat deze weergave van de wereld van een andere orde tekortschiet in exactheid. Hoe lang worstelt een dichter of componist met zijn werk voor hij vindt dat het voldoende weergeeft wat er in hem omgaat? De vertaling van ervaringen uit de innerlijke wereld naar de wereld van alledag, het toneel van handeling, is dus altijd slechts een afspiegeling van datgene waar het voor staat.

Hetzelfde probleem en dan op een hoger niveau, ontstaat wanneer inzichten die direct ervaren worden in de metafysische wereld - mystieke ervaringen - vertaald moeten worden voor degenen die die ervaring niet kennen. We hebben al gezien dat er een onoverbrugbare kloof ligt tussen het ervaren van de smaak van chocola en de beschrijving van deze smaakgevoelens. Er zijn gewaarwordingen die niet in taal te vaten zijn. Daarom zullen we bij een poging om dit toch te doen gebruik maken van metaforen en parabels en symbolen. In schema kunnen we dit als volgt weergeven.

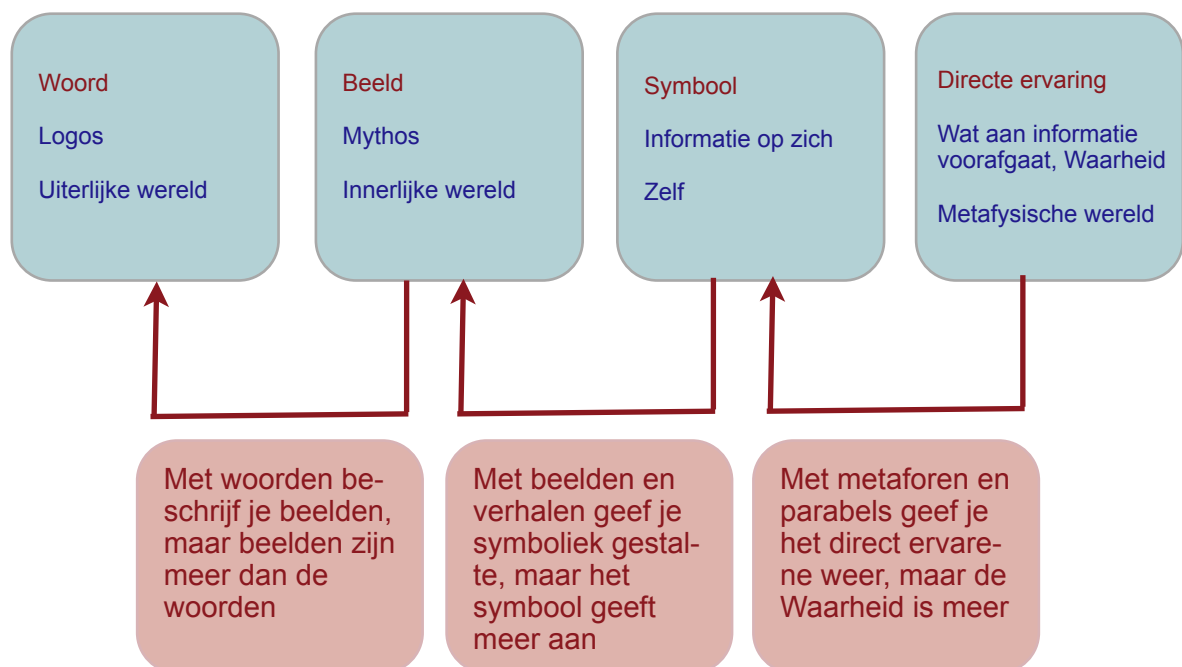

fig 12.

Iedereen kent het symbool van twee harten met een pijl erdoor. Wanneer je hiermee bekend bent - dat wil zeggen dat je wel eens verliefd geweest bent - weet je en voel je wat de inhoud is maar om het precies te beschrijven, heb je toch heel wat woorden nodig. Symbolen zijn ook voor een deel cultureel bepaald. Wanneer we twee harten met een pijl erdoor als beeld zouden laten zien aan een indiaan uit het amazonegebied, zou hij er niets bij ervaren. Wanneer je hem vervolgens uitlegt dat het als symbool voor verliefdheid staat, zal hij - ook weer vooropgesteld dat hij ooit verliefd geweest is - kunnen invoelen waar het symbool voor staat. Veel symboliek heeft dan ook alleen betekenis voor ingewijden die de inhoud van hun symbolen hebben ervaren. Wanneer wij nu de symboliek van de alchemisten zien of de symboliek van de Tarot, zegt ons dat niets zonder nadere uitleg, zonder ingewijd te worden. bijvoorbeeld mijn lievelingskaart uit de Dali Tarot, Tempianza (fig 13.)

fig 13

Persoonlijke en collectieve symbolen

Er zijn symbolen die een algemene inhoud hebben, symbolen die voor alle mensen uit een gemeenschappelijke voorkennis komen. Dat zijn de symbolen die Jung tot de Archtypen rekent. Een voorbeeld is de boom als symbool, als archetype. (Uit Timmer, web.Jungpsychologie.nl)

De boom stelt de kosmische moeder voor die de koning voedt. In vele sagen wonen de zielen van de ongeboren kinderen onder de bladeren van de wereldboom en vanaf die plek verhuizen zij naar de aarde om geboren te worden. In deze gedachtenwereld wordt de boom als een soort van baarmoeder voorgesteld, waarin de aarde de ongeboren kinderen tot leven brengt.

We moeten symbolen goed onderscheiden van tekens (eng. symbols and signs). Tekens hebben een eenduidige betekenis. Een rond verkeersbord met een rood veld en een horizontale witte streep betekent eenrichtingsverkeer. We kunnen hierbij ook duidelijk zeggen dat er sprake is van een betekenis. Symbolen hebben geen een-op-een betekenis. Sperber (Rethinking Symbolism) stelt dat we op grond van linguïstische overwegingen mogen zeggen dat symbolen niet een betekenis hebben, maar een uitgebreidere inhoud. Woorden hebben een betekenis, een stoel is een stoel en in de taal is een aantal klanken voldoende aanwijzing voor degene die de betreffende taal spreekt om te weten wat er bedoeld wordt. In het engels is een stoel a chair en voor een engelstalige

is de klank van 'a chair' de representatie van een stoel. Taal is dus met gehoor verbonden. Tekens zijn veelal visueel, zoals verkeersborden Bij symbolen is dat uitgebreider, want symbolen zijn verbonden met meer dan alleen klank of zicht. Wanneer we het hebben over rituele handelingen met een symbolische betekenis, wordt duidelijk dat de inhoud van symbolen het gebied van het talige en ook het gebied van het beeldende overstijgt. De reden daarvoor is, zoals nu duidelijk wordt, dat met symbolen, metaforen, rituelen en met fabels en parabels elementen van de Waarheid ervaren kunnen worden die op geen enkele andere manier overdraagbaar zijn. Wanneer we de fabel van de vos en de raaf lezen, raakt ons dat op een ander, dieper niveau dan wanneer iemand simpelweg tegen ons zegt dat ijdelheid een ondeugd is en dat je je moet hoeden voor vleiers.

De reden dat mensen die herhaalde of langdurige mystieke ervaringen kennen deze graag willen meedelen, komt voort uit het verlangen naar waarheid dat iedere mens in zich draagt. Het ervaren van Waarheid gaat gepaard met een groot geluksgevoel dat iedereen die het leert kennen graag wil delen met anderen. Vergelijk dit maar met de situatie dat je een ont-

zettend goed boek gelezen hebt en dat in je enthousiasme aan je vrienden aanbeveelt; je wil dat zij ook die fantastische ervaring hebben.

Ken Wilber (Wilber, Ken: *Integrale Psychologie*; Uitg. Ankh Hermes bv, Deventer 2001) benadrukt dat het direct ervaren van waarheid al sinds menscheugenis in alle culturen aandacht heeft gekregen en dat ook in alle culturen ontdekt is dat er oefening voor nodig is om deze ervaringen meer dan 'af en toe' en 'toevallig' te kunnen ervaren. We vinden dan ook in veel culturen tradities van spirituele scholen. Zoals het begrip 'schoen-zijn' of, zoals dat in het engels genoemd wordt de 'is-ness' van de schoen, door abstractie in onze vroege kinderjaren aan ons duidelijk wordt, wanneer wij door veel oefenen leren praten schrijven en denken, zo kunnen we door oefenen ons innerlijk weten de Waarheid leren ervaren.

Wanneer we proberen om directe ervaring via taal over te dragen komen we altijd uit bij paradoxen. En omgekeerd kunnen we het non-duale ervaren door inzicht te krijgen in paradoxen. Dat is tot methode uitgewerkt in het Zenboeddhisme, waar het oplossen van Koans tot de spirituele leerweg behoort. Een bekende koan is de vraag: Wat is het geluid van het klappen van een hand? Dit is een bijzonder mooi voorbeeld van een non-dualiteits-paradox, omdat we immers twee handen hebben die op het moment dat ze tijdens het klappen één worden een geluid voortbrengen.

fig 14
Wat is het geluid
van het klappen
van één hand?

SAMENVATTING HOOFDSTUK II

We hebben in dit hoofdstuk een aantal begrippen afgebakend, waardoor het ons mogelijk werd te bespreken dat denken slechts een van de menselijke mogelijkheden is om de werkelijkheid tegemoet te treden. Hiermee sloten we aan op de stelling van hoofdstuk I dat non-dualiteit niet denkend te begrijpen is, doch slechts erfahrbaar op een andere wijze. In dit hoofdstuk hebben we gezien dat dit 'kennis nemen' van het non-duale verbonden is met het functioneren van onze binnenwereld. Het functioneren van onze binnenwereld bleek verbonden met het verlaten van het talige gebied en het betreden van het gebied van symboliek, ritueel, metafoor en parabel en uiteindelijk tot het direct ervaren van Waarheid, of het Ene.

Hoofdstuk III

Non-dualiteit, Kabbalah en Homeopathie

Drie soorten kabbalistiek

De Kabbalah is een gebruiksaanwijzing om te leven volgens de ordening van de kosmos. Daarbij baseert de Kabbalah zich op de eerste 5 boeken van het oude testament, de Torah, de boeken van Mozes. Het woord Kabbalah komt van de Hebreeuws-Aramese stam kabal, hetgeen ontvangen betekent. Daarmee wil gezegd zijn dat de inzichten die in de kabbalah en haar bronnen vervat zijn, berusten op geopenbaarde kennis.

We onderscheiden drie soorten kabbalistiek. Ten eerste is er de theoretische Kabbalah, zeg maar de exegetische, die zich bezig houdt met de interpretatie van de Torah en de uitleg die daarvan in de loop van de eeuwen is gegeven o.a. in de Zohar, een verzameling teksten met uitleg over de Torah in dialoogvorm. Ten tweede is er de meditatieve kabbalah, die richtlijnen geeft over meditatie- en concentratieoefeningen om het gestelde doel - te leven volgens de ordening van de kosmos - te bereiken. Hierover zijn weinig teksten bekend en de kennis is voornamelijk mondeling overgeleverd. Tenslotte is er de magische kabbalah, die erop gericht

is de werkelijkheid te beïnvloeden door op magische wijze het scheppingsproces te herhalen. Ook hierover is de kennis vrijwel uitsluitend mondeling aan ingewijden overgeleverd. (Kaplan, 1990)

Uitgangspunt bij dit alles is het gegeven dat de boeken van Mozes in gecodeerde, symbolische vorm een beschrijving vormen van het scheppingsproces van onze kosmos. Uit deze codering is in de loop van de eeuwen een model ontwikkeld dat bekend staat als de levensboom, ofwel de Ets Chaim. De reden dat de openbaringen in de boeken van Mozes in gecodeerde symbolische vorm aan de mensen zijn geopenbaard, moge na het besprokene in het vorige hoofdstuk duidelijk zijn: mededelingen over de Waarheid zijn alleen in die symbolische vorm overdraagbaar

fig 15.

De Levensboom, symboliek van de creativiteit

De levensboom, die een compacte samenvatting is van de inzichten die de kabbalistiek zich verworven heeft, is dan ook helemaal als symbolen weergegeven. In de afbeelding op deze bladzijde (ontleend aan Berenson-Perkins 2002) is dat gedaan met schilderingen en op de volgende bladzijde zijn de hebreeuwse namen met hun vertaling gegeven in de cirkels die in een speciale ordening ten

opzichte van elkaar staan. Elk van deze cirkels, of Sephiroth (enkelvoud Sephira) stelt een onderdeel van het scheppingsproces voor. (afbeelding ontleend aan Terhart, 2008) fig 16.

De levensboom is een universeel model voor scheppingsprocessen, creatieve processen. De gedachtengang van de kabbalisten is nu dat wij als mensen medescheppers zijn van de kosmos en dat we daartoe het vermogen bezitten creatief te zijn. De voornaamste taak die je als mens hebt is je eigen leven gestalte te geven, hetgeen uiteraard een creatief proces is. Als je dat doet, draag je bij aan de vervolmaking van de schepping en daardoor breng je licht in de wereld, zoals dat geformuleerd wordt. De handleiding om te leven volgens de wetmatigheden van creativiteit, is te vinden in de levensboom. Zoals gezegd in symbolische vorm, omdat dit de enige manier is om mededelingen te doen over dit niveau van bestaan.

In de levensboom kunnen alle symbolen worden ondergebracht die met scheppende processen te maken hebben en dat is in feite alles wat zich in onze kosmos bevindt, wanneer je ervan uitgaat dat de kosmos zich in een in gang zijnd scheppingsproces bevindt. Zo is in de afbeelding op de vorige pagina op de plaats van Chesed (midden van de rechter kolom) een moeder afgebeeld die haar kind liefdevol in de armen houdt. In Gevurah, daartegenover in de linker kolom, zien we als symbool een weegschaal afgebeeld. Aan de hand hiervan laat zich uitleggen hoe we de ordening van deze, Sephiroth kunnen invoe-len.

Chesed en Gevurah

Chesed staat voor liefdevolheid. Het wordt vaak, zoals hier, vertaald als liefde, maar uitgaande van de gedachte dat liefde volmaakt is, kan alleen god zelf vereenzelvigd worden met liefde. De engelse vertaling is 'loving kindness', waarvan het nederandse equivalent m.i. is 'liefdevolheid'. Hiermee wordt aangegeven een onge-

breidelde toegeeflijkheid en onbeperkt geven. Gevurah, dat vertaald wordt als macht in de zin van inperking van absolute grenzeloosheid, vormt samen met Chesed een paar. We kunnen gemakkelijk inzien dat dit paar een zinvolle combinatie vormt in scheppingsprocessen. Stel je een bos voor dat voortdurend groeit en uitdijt, dan moet een houthakker eraan te pas komen om te voorkomen dat de jungle zichzelf zal verstikken. Wanneer je een maaltijd bereidt en je maakt onbeperkt veel gangen met grote hoeveelheden lekkers, dan overvoer je je gasten; je moet bij het inkopen al bedenken welke (beperkte) hoeveelheden je nodig zult hebben. Wanneer je kinderen opvoedt zul je ze ook in liefde grenzen moeten stellen. Een compositie kan niet eindeloos lang duren en de componist zal zich beperkingen op moeten leggen etc etc. Het zal duidelijk zijn dat deze twee complementair werkzaam zijn in schep-

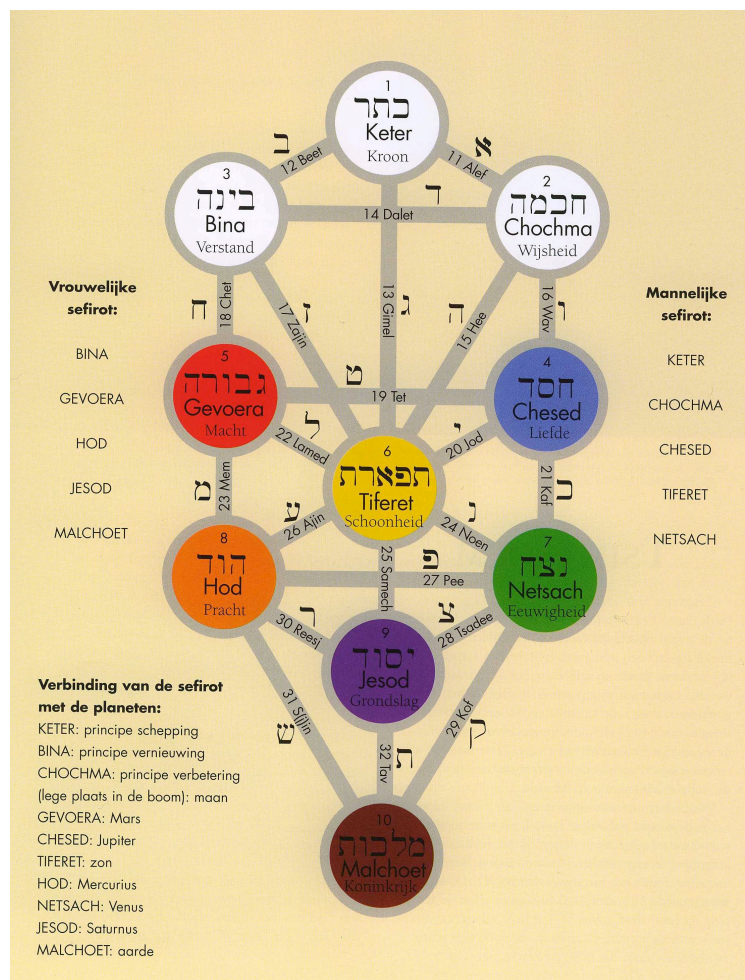

fig 16.

pingsprocessen. Kabbalistisch gezegd: Chesed en Gevurah zijn overal in de schepping. Ze zijn de symbolen voor deze elementen van schepping, uitdijen en inperken. Om een idee te krijgen van de veelheid van symbolieken die in de levensboom verzameld kunnen worden volgt hier een overzicht ontleend aan Dion Fortune's boek 'De mystieke Kabbala'. (fig 17.)

5	4
Geburah, Gestrengheid גְּבוּרָה G-b-v-r-h ook: Pachad, Vrees	Chèsed, Genade חֶסֶד Ch-s-d - ook: Gedulah, Majesteit, Grootheid
<i>Beschrijvende titels:</i> De vernietiger. Vrees. Gerechtigheid	<i>Beschrijvende titels:</i> De Al-beschermer. De Behouder.
<i>MB:</i> Een machtige krijger-koning in zijn strijdswagen <i>GB:</i> Visioen van macht <i>D:</i> Energie, Moed <i>O:</i> Wreedheid, Vernielzucht	<i>MB:</i> Een machtige gekroonde koning op zijn troon <i>GB:</i> Visioen van liefde <i>D:</i> Gehoorzaamheid <i>O:</i> Kwezelarij, Huichelarij, Gulzigheid, Tirannie

5	4																																				
Geburah Machtsnaam	Chèsed Machtsnaam																																				
a. Elohim Gebor Heer van veldslagen b. Khamaël Vorst van kracht en moed c. Serafim De vurige, vlamrende slangen d. Madim Mars; Vurige kracht	a. El God de Schepper b. Tzadkiel Vorst van genade en goedhartigheid c. Chasmalim De Schitterenden d. Tzedek Jupiter; de Rechtvaardige																																				
<table border="1"> <thead> <tr> <th>Tarot</th> <th>Vlamrende kleuren</th> <th>A.c.</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td><i>Vijf van</i></td> <td><i>Heer van</i></td> <td></td> </tr> <tr> <td>a. Staven</td> <td>Strijd, twist</td> <td>♁ in ♀</td> </tr> <tr> <td>b. Bekers</td> <td>Verlies door genoeg</td> <td>♁ in ☿</td> </tr> <tr> <td>c. Zwaarden</td> <td>Nederlaag</td> <td>♁ in ♄</td> </tr> <tr> <td>d. Pentagrammen</td> <td>Aardse moeilijkheden</td> <td>♁ in ♃</td> </tr> </tbody> </table>	Tarot	Vlamrende kleuren	A.c.	<i>Vijf van</i>	<i>Heer van</i>		a. Staven	Strijd, twist	♁ in ♀	b. Bekers	Verlies door genoeg	♁ in ☿	c. Zwaarden	Nederlaag	♁ in ♄	d. Pentagrammen	Aardse moeilijkheden	♁ in ♃	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Tarot</th> <th>Vlamrende kleuren</th> <th>A.c.</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td><i>Vier van</i></td> <td><i>Heer van</i></td> <td></td> </tr> <tr> <td>a. Staven</td> <td>Vervolmaakt werk</td> <td>♁ in ♀</td> </tr> <tr> <td>b. Bekers</td> <td>Genoegen</td> <td>♁ in ☿</td> </tr> <tr> <td>c. Zwaarden</td> <td>Rust na strijd</td> <td>♁ in ♄</td> </tr> <tr> <td>d. Pentagrammen</td> <td>Aardse macht</td> <td>♁ in ♃</td> </tr> </tbody> </table>	Tarot	Vlamrende kleuren	A.c.	<i>Vier van</i>	<i>Heer van</i>		a. Staven	Vervolmaakt werk	♁ in ♀	b. Bekers	Genoegen	♁ in ☿	c. Zwaarden	Rust na strijd	♁ in ♄	d. Pentagrammen	Aardse macht	♁ in ♃
Tarot	Vlamrende kleuren	A.c.																																			
<i>Vijf van</i>	<i>Heer van</i>																																				
a. Staven	Strijd, twist	♁ in ♀																																			
b. Bekers	Verlies door genoeg	♁ in ☿																																			
c. Zwaarden	Nederlaag	♁ in ♄																																			
d. Pentagrammen	Aardse moeilijkheden	♁ in ♃																																			
Tarot	Vlamrende kleuren	A.c.																																			
<i>Vier van</i>	<i>Heer van</i>																																				
a. Staven	Vervolmaakt werk	♁ in ♀																																			
b. Bekers	Genoegen	♁ in ☿																																			
c. Zwaarden	Rust na strijd	♁ in ♄																																			
d. Pentagrammen	Aardse macht	♁ in ♃																																			

5	4
Geburah	Chèsed
CM de rechterarm Ch Manipura, het navelchakra MW het zwaard, de speer, de geselroede, de burijn, ketenen S de pentagoon, het pentagram, de pentaëder, de vijfbladige tudorroos D de basilisk van het sturende oog P tabak, netel, eik, nux vomica E robijn R tabak	CM de linkerarm Ch Anahat, het hartchakra MW de kroon en de scepter, de bisschops- of herdersstaf S het meetkundig lichaam, het vierkant, de tetraëder, de piramide, de rijksappel D paard, eenhoorn P pijnboom, olijfbom, klaver E saffier, amethist R cederhout
	M ijzer
	M tin

fig 17.

Keter: één kroon

We kunnen nu een belangrijke aanvulling geven op de schema's die ik in hoofdstuk I behandeld heb met behulp van het systeemdenken. We zagen daar dat we uiteindelijk in de top van de systeempiramide uitkomen bij iets waarvan er maar één is. Iets non-duaals dat voortgaat aan de duale wereld. Nu is de hamvraag: waar komt dat ene dan vandaan?

We komen nu uit bij een interessante paradox die ik kan uitleggen aan de hand van een schema van Maarten Zweers in zijn geschrift 'De gedachtenwereld achter de beelden in symbolische muziekdrama's'. Zie fig 18.

Zweers neemt als uitgangspunt het taoïstische symbool van de T'ai Chi en stelt dat ieder concreet of abstract fenomeen in onze kosmos door een cirkel kan worden voorgesteld (wetmatigheid 1) en omdat elk fenomeen in de voor ons kenbare wereld dual van karakter is kunnen we de cirkel indelen volgens de bekende yin-yang verdeling in twee complementaire delen (wetmatigheid 2a, differentiatie). Nu is het zo dat we elk van deze twee, zowel yin als yang, ook weer kunnen voorstellen door een cirkel (wetmatigheid 1). Ook deze cirkels kunnen dan weer verdeeld worden in twee complementen. Dit kan in principe eindeloos doorgaan en dat confronteert ons met het fenomeen oneindigheid, dat we maar moeilijk kunnen begrijpen. En aan de bovenkant dan? Daar zijn we geëindigd met een cirkel. Nu heeft ieder fenomeen zijn complement (wetmatigheid 3a). De cirkel waarmee we boven eindigen heeft ook zijn complement. Waar een fenomeen met zijn complement samenkomt, gaan ze op in een eenheid van een orde hoger. Hier komen we bij de paradox uit dat het ofwel oneindig door kan gaan en dan zitten we weer met ons probleem van de oneindigheid. Ofwel het

is een eindig proces naar boven en dan verlaten we de dualiteit zodra de laatste twee duale fenomenen zijn samengesmolten tot een eenheid die geen complement meer heeft: het Ene.

Hiermee zijn enkele van de Sephiroth besproken als toelichting op de levensboom en hoe deze als leidraad voor het leven geïnterpreteerd kan worden. Dit moge voor het moment volstaan voor verdere voortgang van mijn betoog. Er is een overvloed van literatuur voor verdere oriëntatie en studie.

We blijven nu achter met de vraag: waar komt dat ene dan vandaan?

Ain sof

In de Kabbalah stelt men zich de vraag: wat is de relatie van het non-duale, het Ene, tot het duale? We zagen in hoofdstuk I bij de uitleg van fig 7. dat in de ordening van het systeem 'de Kosmos' uiteindelijk een stadium herkenbaar is, waar er van een onvoorstelbaar 'iets' nog maar 1 is. Dit was de top van de piramide die we gebruikten als model voor systemen. Het antwoord dat de Kabbalah geeft op de daarnet gestelde vraag is, dat er aan het Ene nog iets voorafgaat, namelijk het niets. In ons piramidemodel betekent dit dat we de ribben van de piramide naar boven doortrekken fig 19. We noemen dat niet 'niets' omdat het niets is, maar omdat het niet iets kan zijn dat wij ons kunnen voorstellen. Bij het bereiken van het punt van het Ene schoot ons denken en ons voorstellingsvermogen en onze symboliek al tekort. Wat aan dat ene voorafgaat is dus volstrekt voor ons onkenbaar en onnoembaar. Daarom noemen we het dan maar niets, of in Kabbalistische termen Ain Sof, het niets zonder eind. Een andere naam daarvoor is God. De Kabbalah is hier heel pragmatisch en noemt dit God, omdat het een scheppend principe is dat ervoor gezorgd heeft dat het Ene er kwam. Het Ene is dus de eerste emanatie van God. Omdat we niet kunnen benoemen wat dit is, stelt de Kabbalah dat we God alleen maar kunnen beschrijven door alles op te sommen wat hij/het niet is: niet eindig, niet voorstelbaar

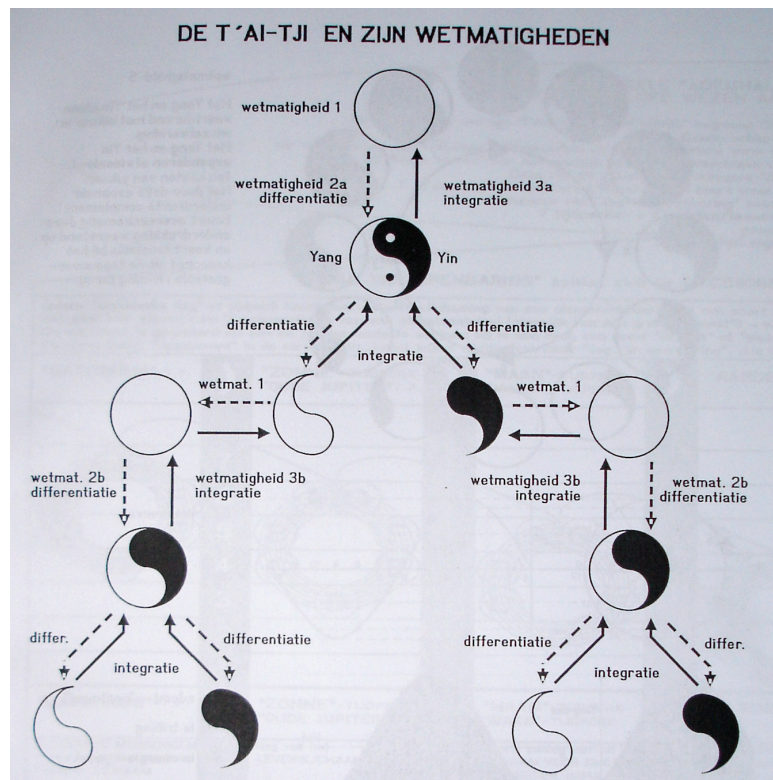

fig 18.

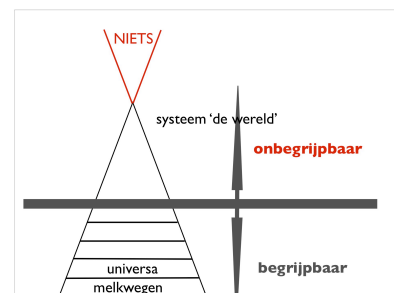

fig 19.

fig 20.

etc. Alles wat over God gezegd kan worden in positieve termen heeft betrekking op de uitingvorm, de emanatie in de schepping. Zo is er aan elk van de Sephiroth een naam van God verbonden. In fig17. zien we bij Gevurah de naam Elohim genoemd en bij Chesed de naam El.

Non-duale elementen bij Hahnemann

In het hoofdwerk van Samuel Hahnemann, de grondlegger van de Homeopathie lezen we in de beroemde paragraaf 9:

‘Als de mens gezond is, heerst de spirituele levenskracht (autocratie), die als Dynamis het stoffelijk lichaam (het organisme) doet leven, onbepakt. Ze houdt al zijn delen in een bewonderenswaardig harmonische, levende werking, die zich uit in voelen en handelen, zó, dat de met verstand toegeruste Psyche zich vrij van dit levende, gezonde instrument kan bedienen voor de hogere bedoelingen van ons bestaan.’

We zien hier bij Hahnemann het inzicht dat de mens als wezen gedacht kan worden als een hiërarchisch geordend systeem. De levenskracht wordt hier duidelijk gezien als van een hogere orde dan de materie. Ken Wilber (Integrale Psychologie) wijst erop dat deze hiërarchische manier van denken in alle spirituele scholen en stromingen is terug te vinden.

Hahnemann bouwt in zijn Organon dan verder een redenering op waarin hij tot de conclusie komt dat ziekten in eerst instantie in de levenskracht zitten en niet in eerste instantie in het stoffelijke lichaam. We kunnen het leven niet waarnemen, alleen de uitingvorm ervan in de stof en we kunnen ook de ziekte niet waarnemen, alleen de uitingvorm in de stof. Het uitgangspunt hierbij, dat er nu eenmaal dingen zijn die we niet kunnen waarnemen of begrijpen, wordt door Hahnemann als vanzelfsprekend aangenomen. Wanneer we weten dat hij vrijmetselaar was, zal het ons niet verbazen dat hij zich uitlaat in terminologie die zijn spirituele inzichten zichtbaar maken

‘Hoe en waarom de levenskracht het organisme tot zijn ziekelijke manifestaties brengt, d.w.z. hoe ze de ziekte maakt, is voor de arts van geen enkel nut; dat zal voor hem altijd verborgen blijven. De Heer van het Leven liet hem alleen datgene zien wat hij van de ziekte moest weten om die afdoende te kunnen genezen’. (Organon, voetnoot bij par. 12)

Non-duale elementen bij Hering

Wanneer je uitleg over homeopathie hoort of leest, wordt steevast de nadruk gelegd op twee kenmerken van de methode. Ten eerste de Similiawet, welke inhoudt dat de ziekte genezen wordt door een stof die in pure vorm dezelfde ziekte kan veroorzaken. En ten tweede dat de geneesmiddelen sterk verdund moeten worden. Als voorbeeld wordt dan vaak gegeven de stof witte arseen, een stof waar je diarree van krijgt en koud zweet en als je maar genoeg neemt ga je dood. Het homeopathische middel dat daarvan gemaakt wordt door het te verdunnen en te schudden (het zogenoemde potentiëren), krijgt de naam Arsenicum Album met de aanduiding van de bereiding, bv D6 staat voor 6x gepotentieerd in stappen van 1 op 10. Dit aldus bereide middel helpt dan bij diarree. Tot zover algemeen bekend. Velen zijn echter niet bekend met de Wet van Hering.

Ik ben persoonlijk een groot pleitbezorger van de opvatting dat de Wet van Hering even belangrijk is voor de homeopathie als de Similiawet. De wet van Hering zegt dat ziekten in een specifieke volgorde ontstaan in het organisme en ook weer in een specifieke volgorde genezen. Hering (1800-1880) ontdekte bij zijn patiënten dat ze oude klachten terugkregen wanneer ze van chronische klachten genezen. Deze oude klachten bleken bij nadere beschouwing minder belastend te zijn voor het organisme als geheel dan de recentere. Hieruit valt te concluderen dat ziekten in het organisme aanvankelijk tegengehouden worden in orgaansystemen waar ze het minste kwaad kunnen voor het geheel. Een overbekend voorbeeld is het ontstaan van hooikoorts of astma na verdwijning van eczeem en het terugkeren van eczeem bij genezing van de slijmvliesaandoeningen van de luchtwegen. De volgorde van binnen naar buiten is dus gustig. Mijn boek ‘Diadoxie’ handelt geheel over dit onderwerp.

Waar het nu om gaat is dat bij verschuiving van binnen naar buiten het algemene welbevinden van de patiënt stijgt. Dit wordt vaak op een heel overtuigende manier ervaren en men weet daar vaak geen goede woorden voor te vinden. Woorden die gebruikt worden zijn rustiger, lakonischer, vrijer e.a. of men zoekt naar een vergelijking: 'het is net alsof....'. en dan komt er een aanduiding voor de ervaring, bv. alsof ik minder gehinderd word door verantwoordelijkheden. Men ervaart dit als hele wezenlijke veranderingen.

Hahnemann formuleert het in paragraaf 253 van zijn hoofdwerk, het Organon, als volgt:

'Bij alle ziekten, vooral bij de snel ontstane (acute), is van de tekenen die een klein, niet voor ieder zichtbaar begin van verbetering of verergering aantonen, de toestand van de stemming en de hele manier van doen van de patiënt het meest betrouwbaar en duidelijk. In het geval van een nog zo klein begin van verbetering blijkt dat daaruit, dat de patiënt zich meer op zijn gemak voelt en geestelijk vrijer; hij vat meer moed en hij gedraagt zich als het ware weer natuurlijker.'

Hieruit moge blijken op welk subtiel niveau Hahnemann in staat was waar te nemen en tot conclusies te komen.

Bij chronische klachtenpatronen komt deze verandering niet direct na het nemen van een middel tot stand. Het gebeurt ook dat patiënten na langere tijd, soms na jaren behandeling en begeleiding ineens zeggen: 'sinds ik hier in behandeling ben, voel ik me anders...' en dan komt weer een poging het onder woorden te brengen. Deze formuleringen, maar vooral het gegeven dat er moeilijk woorden voor zijn te vinden, zijn voor mij aanwijzingen dat er een beweging in de richting van de Waarheid tot stand gekomen is. Dit is volledig vergelijkbaar met de opluchting die mensen voelen na een vergevingssessie. Ook daarbij komt men dicht bij de Waarheid.

De wet van Hering kan m.i. dan ook gezien worden als een belangrijk deel van de nonduale inhoud van het homeopathische gedachtegoed.

Non-duale elementen bij Kent

James Tyler Kent (1849-1916) is naast Constantine Hering een van de grootsten in de homeopathie. Hij werd 'bekeerd' tot de homeopathie, toen zijn vrouw door een homeopathisch arts van haar slapeloosheid genezen werd, nadat ze al overal geweest was en nergens soelaas had gevonden. In zijn bekendste theoretische werk, 'Lectures on homoeopathic philosophy' ontwikkelt hij een methode om symptomen te rangschikken in volgorde van belangrijkheid. Deze grijpt direct terug op de inzichten van de mysticus Swedenborg.

Enkele citaten uit Kent's Lectures:

Every science teaches, and every investigation of a scientific character proves that everything which exists does so because of something prior to it.

...

Symptoms are but the language of nature, talking out as it were, and showing as clearly as the daylight the internal nature of the sick man or woman.

...

It is nonsense to say that prior to the localization of disease, the patient is not sick.

...

If we have material ideas of disease, we will have material ideas of the means of cure.

...

It is not from external things that man becomes sick, not from bacteria nor environment, but from causes in himself. If the homeopath does not see this, he cannot have a true perception of disease. Disorder in the vital economy is the primary state of affairs, and this disorder manifests itself by signs and symptoms.

Dit laatste is hem nogal kwalijk genomen, dat hij niet bacteriën als hoofdoorzaak van ziekte wilde erkennen. Dit voert terug op een oude discussie tussen Pasteur en Béchamp, waarbij de laatste beweerde dat bacteriën iemand niet ziek maken als zijn gestel 'le terrain' in orde is.

Een interessante passage is de volgende:

The combination of these two, the will and the understanding constitute man; conjoined they make life and activity, they manufacture the body and cause all things of the body. With the will and understanding operating in order we have a healthy man. It is not our purpose to go prior to

these. It is enough to say that they were created. Then man is the will and understanding, and the house he lives in is his body.

Dit onderscheid in will and understanding komt rechtstreeks uit de leer van de Zweedse geleerde en mysticus Swedenborg. We lezen in zijn visionaire boek 'Hemel en Hel':

Ten aanzien van de vereniging van verstand en wil en haar gelijkheid met vereniging van het goede en het ware zal hier eerst iets vooraf moeten gezegd worden, omdat die vereniging in de geestenwereld wordt bereikt. De mens bezit zowel een verstand als een wil; het verstand ontvangt waarheden en wordt gevormd uit die waarheden; de wil ontvangt het goede en wordt gevormd door het goede. Om die reden noemt de mens wat hij door zijn verstand begrijpt, waarheid; en wat hij wil en daarom denkt, noemt hij goed....In die mate nu als de waarheden van zijn verstand verenigd zijn met het goede van zijn wil, dus in die mate als de mens het ware wil en daarom doet, heeft hij de hemel in zichzelf; want, zoals boven is opgemerkt, de vereniging van het goede en het ware is de hemel'

Deze tweedeling in verstand en wil past volledig in het door mij ontwikkelde schema, zoals hierboven uitgewerkt. Zie fig 9. en 10. Het denken in de uiterlijke wereld en het willen vanuit de innerlijke wereld. De vereniging van die twee, het in evenwicht en harmonie brengen met elkaar van binnen- en buitenwereld, dat door Jung individuatie wordt genoemd, leidt ertoe dat de hemel zich manifesteert, ofwel dat men via het Zelf toegang krijgt tot de metafysische wereld, het Ene, het Ongemanifesteerde, de Hemel, of hoe je het ook noemen wil.

Het lijkt me gerechtvaardigd te concluderen dat Kent vanuit de Swedenborgiaanse mystiek Waarheid zag in de homeopathie, waarvoor hij in Amerika een van de grootste pleitbezorgers is geweest.

Non-duale elementen in de moderne homeopathie

De homeopathie heeft de laatste 10-15 jaar een ongekende ontwikkeling doorgemaakt. Verschillende onderzoekers, zoals Massimo Mangialavori in Italië, Sankaran in India en Jan Scholten hier in Nederland hebben een dimensie toegevoegd aan de diagnostische mogelijkheden van de homeopathie. Twee belangrijke vernieuwingen spelen daarin een rol. Allereerst is de systematiek van het mineralen- dieren- en plantenrijk methodisch in de ordening van de homeopatische geneesmiddelen betrokken. Ten tweede is de diagnostiek uitgebreid met een aanpak die gebruik maakt van een herkenning van middelen op symbolisch niveau. We hebben in het voorgaande gezien dat er een soort hiërarchie bestaat van woorden naar beelden naar symboliek en tenslotte naar direct ervaren. Bij het herkennen van symbolische inhouden kunnen we slechts indirect gebruik maken van woorden. We kunnen woorden gebruiken om associatiereeksen samen te stellen die tezamen de symboliek inhoud geven. We zagen dat bij het aangeven van de Sefiroth Chesed en Gevurah, waar we lijstjes van correspondenties opgesomd vonden teneinde een idee of gevoel te krijgen wat deze twee nu eigenlijk op een symbolisch niveau vertegenwoordigen.

Begrippen	
Stadium 7	Ijzerserie
Bijwerken	Taak Werk Plicht Opdracht
Bijleren Oefenen	Ambacht Nut
Twijfel	Kunde Perfectionisme
Bijbrengen Leren	Routine Orde Regels
Bijschaven Feedback	Controle Examen
Complimenten	Bekeken Kritiek
Samenwerken	Falen Schuld Misdaad
Helpen	Achtervolgd
	Volwassene
	Dorp
Groepsanalyse	
Bijschaven van hun kunde.	
Bijsturen van hun kunde: feedback.	
Leren van kundigen: helpen.	
Complimenten willen horen om te voelen dat ze het niet fout hebben gedaan.	
Helpen bij het uitvoeren van controles.	
Leren van fouten.	
Oefenen voor het examen.	
Kritiek geeft het gevoel dat ze fout zijn.	
Door kritiek zich achtervolgd voelen.	

fig 21.

gen. In kennisgebieden die zich op dit symbolische niveau begeven zien we deze techniek steeds terugkeren. Zo geeft de beroemde astroloog Thomas Ring (Astrologische Menschenkunde deel I) voor de omschrijving van de werkingsfeer van Saturnus een lijstje van associatieve begrippen: 'Alter; Endstufen; Resultate aus Vorangegangenen; Tradition; trocken; gefestigt; verhärtet; konsequent; akkumuliertes Wissen; grundsatztreu; belastet; verschlossen; unzugänglich; Eindeutigkeit; Tatsache und Struktur.'

Wanneer we dit vergelijken met de werkwijze van Jan Scholten in zijn boek 'Homeopathie en de elementen', dan zien we dat hij ook lijstjes geeft om de werkingsfeer aan te geven van de middelen uit het periodiek systeem. In fig 21. zien we de kenmerken van het middel Manganum Metallicum, het metaal mangaan in gepotentieerde vorm. Het lijstje onder 'Stadium 7' hoort bij de zevende kolom van het periodiek systeem der elementen. We zien het staan in fig 22 in de zevende kolom in de derde rij. Deze derde rij wordt ijzerserie genoemd naar het element ijzer dat lange tijd het belangrijkste in de homeopathie bekende middel van deze rij is geweest. Zowel deze 7e kolom en de 3e rij hebben een aantal trefwoorden voor hun werkingsfeer. Onder de aanduiding 'Groepsanalyse' in fig. 21 vinden we nu een combinatie van deze twee opsommingen. Zo leidt de combinatie van 'Bijwerken' met 'Kunde' tot het begrip 'feedback'. Er zijn allerlei mogelijke associatieve combinaties mogelijk die ook bruikbaar zijn om de indicatie voor het gebruik van dit middel vast te stellen.

We bevinden ons hier op een niveau van herkenning dat het talige en het beeldende achter zich heeft gelaten. Dit is diagnostiek op een symbolisch niveau, die het mogelijk maakt bij de

Tabel 2: Begrippen

H Eeuwig Totaal Echt Eenheid Symbiose Uitputten Idealisme								
Li Wisselvallig Wilszwak Beïnvloedbaar Impulsief Manisch depressief	Be Meegaand Aanpassend Ineenkrimpen Kameleon	B Verwarring Multiple persoonlijkheid Schrikachtig Engel Meelevend						
Na Alleen Eenzaam Kwetsbaar Verdriet	Mg Agressie Pacifisme Scheidingen	Al Verwarring Bloed Messen						
K Plicht Principieel Rigide Familie	Ca Bekeken Angstig Afschermen	Sc Veranderlijk 12 ambachten 13 ongelukken Twijfel	Ti Besluiteloos	V Alterneren Anorexia Boulemie Verslaving Twijfel	Cr Gêne Verbergen Schaamte Taai Bewijzen	Mn Oefenen Leren Leraar Helpen Samenwerken	Fe Ferm Volharden Discipline Soldaat	Co Politie Misdad Examenreus
Rb	Sr Overspoeld Kunstcriticus Assepoester	Y Twijfel Veranderlijk in ideeën Homeopaat Vliegen	Zr Begin Poort Brug	Nb Uitstel van creaties	Mo Voorzichtig Vernederd Heimwee	Tc Kunstmatig Etudes	Ru Personeelschef Overtuigen	Rh Generale repetitie Nominatie Haast
Cs Don Quichotte Pionier	Ba Belachelijk Uitgelachen Nar Onmachtig Achterlijk Klein Verbergen	La Ontmoedigd Twijfelen over de macht	Hf Troonsbestiging	Ta Kwelling Steele wand Rug tegen de muur	W Bergbeklim. Brandweer Vuurvretter Redder Vuur Tralies Camouflage	Re Coach Teamwerk Stimuleren	Os Crisismanager Onverzettelijk Strategie	Ir Kroonprins

fig 22.

patiënt op een zeer hoog niveau te diagnostiseren. Zoals ik in mijn boek *Diadoxie* heb aangetoond is het doel van de homeopathische diagnostiek om de hoogst gestoorde systeemlaag van het systeem 'mens' op het spoor te komen en daar als eerste verbeteringen tot stand te brengen. Aanvankelijk vond de homeopathische diagnostiek op *woordniveau* plaats, later ontdekte men samenhangen die in *geneesmiddelbeelden* werden samengebracht. Nu is daar dus een niveau aan toegevoegd; het symbolische herkenningniveau. Door deze 'verhoging' van het herkenningniveau wordt het methodisch gemakkelijker en duidelijker om ook stoornissen op een hoog niveau op te sporen. Daardoor zijn de therapeutische mogelijkheden aanzienlijk verbeterd.

Want wat beoogt de homeopathie, wat is het therapeutische doel? Wat doen homeopathische middelen nu precies? In het kader van het hiervoor besprokene kunnen we dat nu duidelijk formuleren: homeopathische middelen bevorderend de individuatie, ofwel het contact tussen binnen en buitenwereld wordt geoptimaliseerd. Hierdoor wordt de realisering van het Zelf gefaciliteerd. Met andere woorden: het therapeutisch doel van de homeopathie is om de zelfverwerkelijking van de patiënt te bevorderen, opdat hij zijn levenstaak beter kan vervullen en geen ziekte meer nodig heeft om zijn bewustzijn 'op te klaren'. De veranderingen die homeopathische middelen in het bewustzijn bewerken komen tot stand door middel van informatie die door de potentiëring van stoffen uit de schepping in de middelen zijn overgegaan. De homeopathische korreltjes en druppeltjes zijn dus informatiedragers. We zagen dat informatie in de systeempiramide van de kosmos zich hoog in de hiërarchie op weg naar het non-duale bevindt. Geen wonder dat deze middelen diepe veranderingen in iemands bewustzijn en levensloop kunnen bewerkstelligen.

SAMENVATTING HOOFDSTUK III

In dit hoofdstuk zagen we dat de levensboom een symbolische weergave is van scheppingsprocessen die we kunnen gebruiken als leidraad om ons leven op een creatieve manier te leiden. Verder zagen we dat we het non-duale kunnen beredeneren aan de hand van een belangwekkende paradox die we ontmoeten bij het zoeken naar de oorsprong der dingen. Ofwel alles is er altijd geweest, ofwel iets is uit niets ontstaan.

Verder zagen we dat de kabbalistiek ervan uitgaat dat de wereld geschapen is en dat elk scheppingsproces verloopt volgens de blauwdruk die in de levensboom geschetst is. Deze levensboom beschrijft dimensies die niet meer begripbaar zijn en derhalve met symboliek wordt verduidelijkt.

En tenslotte bespraken we enkele elementen uit de homeopathie die wijzen op een hoog gehalte aan non-dualiteit oftewel Waarheid in het homeopathische gedachtengoed. Als eindconclusie stelden we vast dat alle therapieën die het contact tussen binnen en buitenwereld herstellen ertoe leiden dat de toegang tot het Zelf, het non-duale, faciliteert.

Besluit

In de loop van mijn ontwikkeling kwam ik vanuit mijn regulier medische opleiding, via de klinische homeopathie, het taoïsme van de acupunctuur, via de klassieke homeopathie, via de astrologie, via de alchemie en de interpretatie daarvan door C.G Jung en met behulp van vele patiënten op het spoor van een niet-materiële wereld, het spoor van dingen als non-localiteit, met je handen genezen, energetisch healen en tenslotte Kabbalistic Healing. In deze ontwikkeling zijn langzaam de inzichten ontstaan die ik in deze scriptie verwoord heb. Er valt nog veel meer over te zeggen.

Voor mij is de volgende stap - volgend op het aanreiken van informatie in de vorm van homeopathische middelen - het direct ervaren en doorgeven van de informatie die aan de vormgeving voorafgaat. Zie fig 4 en 5. Dit behelst de opleiding Kabalistic Healing, die ik eind 2010 afsluit.

De scheppende principes die in de Ets Chaim, de levensboom, zijn weergegeven, kunnen onvoldoende werkzaam zijn. Men kan deze toestand van 'gebrek' leren diagnosticeren en corrigeren. Dat is het principe van kabbalistic healing, die voor mij de volgende stap is op weg naar non-duale genezing.

Litteratuur.

Berenson-Perkins, Janet: De Kabbala ontcijferd; Librero, Boeken Diogenes, Deurne 2002; ISBN 90 5764 195 X

Dali, Salvador: Tarot Dali; Koppenhol BV Uitgeverij, Hilversum 2004

Debats, Fernand: Diadoxie; Stichting Alonnissos, Utrecht 2000; ISBN 90 7481 711 4

Fortune, Dion: De Mystieke Kabbala; Uitg. Schors, Amsterdam 2001, voor het eerst verschenen in 1932

Galen, Emiel van: De achterkant van Kent; Digitale uitgave van Swedenborg Boekhuis editie 10 - 1995; web: Swedenborg.nl

Hahnemann, Samuel: Organon der geneeskunst; VSM geneesmiddelen BV, Alkmaar 1983; eerste druk verschenen in 1810

Hoffman, Edward: The Way of Splendor; Rowman and Littlefield Publishers, 2007; ISBN 978 0 7425 5249 4

Jung, C.G.: Gesammelte Werke; Walter Verlag, Düsseldorf 1995

Kaplan, Abbi Aryeh: Inner Space; Moznaim Publishing corporation, Jerusalem 1990

Katz, Jerry: Non-Dualiteit; Samsara Uitg. Amsterdam 2007 ISBN 978 90 77228 39 5

Kent, James Tyler: Lectures on homoeopathic philosophy; Thorsons Publishers 1979, reprint van 1900

Ring, Thomas: Astrologische Menschenkunde; Verlag Hermann Bauer, Freiburg 1995, ISBN 3 7626 0421 5

Sheldrake, Rupert: Een nieuwe levenswetenschap. Mirananda, Wassenaar 1982

Shulman, Jason: Kabbalistic Healing; Capital City Press New York 2004; ISBN 159477015 8

Sperber, Dan: Rethinking symbolism; Cambridge University Press, Cambridge ISBN 0 521 09967 6

Swedenborg, Emanuel: Hemel en Hel; Uitg. Sigma, 2001; voor het eerst gepubliceerd in 1758

Terhart, Franjo: Kabbala; Perragon Books Ltd, 2008; ISBN 987 1 4075 2142 8

Tolle, Eckhart: De Kracht van het NU; Uitg. Ankh Hermes, Deventer 2001

Waard, Fransje, de: Spirituele Crises; van Gorcum 2007

Wilber, Ken: Integrale Psychologie; Uitg. Ankh Hermes bv, Deventer 2001

Zweers, Maarten: De gedachtenwereld achter de beelden in symbolische muziekdrama's; Maarten Zweers, Prinses Beatrixlaan 13, 3708 CA Zeist, 2000